

บทที่ 5

หลักการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

1. ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างเป็นระบบแก่เด็ก เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โรงเรียนจะทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กได้ครบทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมเป็นไปได้ เรายอมรับกันว่าการศึกษาคือการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ประสบการณ์ที่เด็กควรได้รับมิใช่มีอยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ยังมีอยู่ในที่อื่นๆ ในชุมชนอีกมาก ชุมชนจึงมีส่วนให้ประสบการณ์ที่เป็นรากฐานทางขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติแก่เด็ก ดังนั้นโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชน และเหมาะสมกับสภาพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังเป็นการถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย โดยถือว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน จัดดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน โรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชน และทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมของโรงเรียนด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนทราบแล้วได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แฮร์ริส (Harris, 1975 : 13)

วีระ แก้ววิหาร (2541 : 13) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การบริหารงานโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันร่วมมือกันก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่โรงเรียนและชุมชน

โกมล ศิริผันแก้ว (2541 : 17) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ วิธีการต่างๆ ที่ผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีการวางแผนการดำเนินงาน การติดต่อประสานงาน การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลความเคลื่อนไหวของโรงเรียน

ให้ชุมชนได้รับทราบ มีความรู้สึกและความเข้าใจอันดีต่อกันก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้านการใช้ทรัพยากร การช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียนการสอนและประโยชน์ด้านต่างๆ แก่โรงเรียนและชุมชน

ภูวนาท คงแก้ว (2539 : 18) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า คือ การดำเนินการใดๆ ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและรู้สึกที่ดีต่อกัน อันจะเป็นหนทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ขณะเดียวกันก็เป็นหนทางให้โรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กล่าวคือ โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การเงิน แรงงาน ทรัพยากรต่างๆ จากชุมชนและชุมชนก็จะได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนในด้านต่างๆ เช่นกัน เป็นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือประสานงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่โรงเรียนและชุมชน ด้วยการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

2. ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด และให้ผลที่ได้จากการศึกษานั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

เมอร์ล อาร์. ซัมซัน (Merle R. Sumption) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. เสนอรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจการและข่าวสารของโรงเรียน
2. รับทราบข่าวความเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ที่จะต้องสนใจต่อการศึกษาของท้องถิ่น

4. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. ส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษา และการพัฒนาการเรียนการสอน
6. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนและชุมชน หรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้เกิดขึ้น โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม
7. เสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ทางการศึกษาแก่ชุมชน
8. ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นๆ ในสังคม

9. เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน
10. เพื่อเป็นการแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนผิดๆ ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี ด้วยความซื่อสัตย์และนิยมยกย่อง (Merle R. Sumption, 1966 : 104-106)

ม.ร.ว.สมพร สุทัศนีย์ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. เพื่อทราบพื้นฐานที่แท้จริงของนักเรียนจากผู้ปกครองเพื่อจะได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการและทุนทรัพย์
3. เพื่อให้ใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการของโรงเรียนทั้งวัสดุสถานที่และความสะดวกต่างๆ
5. เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดการศึกษาให้เป็นเรื่องของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (ม.ร.ว.สมพร สุทัศนีย์, 2525 : 131)

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจากผู้ที่ยกกล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปเป็นเรื่องสำคัญได้ดังนี้

1. เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรมแก่ชุมชน

2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนในการวางเป้าหมาย กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อฝึกบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน และสังคม

3. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีทัศนคติและมีแนวทางที่ตรงกันในการพัฒนาการศึกษาและชุมชน

4. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน (ฉีก พัฒนวิชัยโชติ, 2528 : 17-18)

3. ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 54-62) กำหนดขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 6 ประการ มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.1 การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน

- มีการรวบรวมข้อมูล
- มีผู้รับผิดชอบ
- มีการวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล
- มีการนำข้อมูลไปใช้
- มีการประเมินและติดตามผล

1.2 การทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- มีการกำหนดแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- มีการจัดทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เป็น

ลายลักษณ์อักษร

- มีผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติตามแผน
- มีการดำเนินงานตามแผน
- มีการติดตามประเมินผล

2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน

2.1 การกำหนดอุดมการณ์เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม ลักษณะนิสัยและความประพฤติ ดังนี้คือ

- มีอุดมการณ์ของโรงเรียน

- มีอุดมการณ์ของโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร
- มีการกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์
- มีการเผยแพร่ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วไป
- มีหลักฐานที่ปรากฏให้เป็นผลการปฏิบัติตามอุดมการณ์นั้น

2.2 การสร้างเกียรติประวัติทางด้านวิชาการ ดังนี้ คือ

- มีการสนับสนุนส่งเสริมความสามารถทางวิชาการ
- มีการรวบรวมผลงานทางวิชาการของโรงเรียน
- มีการเผยแพร่ให้ปรากฏแก่ชุมชน
- มีการให้บริการหรือร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของชุมชน
- มีการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

2.3 การสร้างเกียรติประวัติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม ดังนี้ คือ

- ส่งเสริมให้นักเรียนและบุคลากรประกอบคุณงามความดี
- มีผลงานหรือกิจกรรมที่แสดงว่าได้มีการปฏิบัติในการปลูกฝังจริยธรรม

และคุณธรรม

- มีการประกาศคุณงามความดีของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน
- มีการบันทึกและเผยแพร่ให้ปรากฏ
- นักเรียนและบุคลากรมีความประพฤติดีงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.4 การสร้างเกียรติประวัติทางด้านกีฬา ดังนี้ คือ

- มีการสนับสนุนการเล่นกีฬา
- มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายใน
- เข้าร่วมแข่งขันกีฬาภายนอก
- มีการประกาศเกียรติคุณผลงานดีเด่นด้านกีฬา
- มีการเผยแพร่ให้ปรากฏแก่ชุมชน

2.5 การรวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนด้านอื่นๆ ดังนี้ คือ

- มีการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนและบุคลากรที่มีความสามารถด้านอื่นๆ
- มีการรวบรวมเกียรติประวัติด้านอื่นๆ ของโรงเรียน
- มีหลักฐานการรวบรวม
- มีการเผยแพร่ให้เป็นที่ทราบภายในโรงเรียน
- มีการเผยแพร่ให้ปรากฏแก่ชุมชน

3. การให้บริการชุมชน

3.1 การให้บริการข่าวสาร ดังนี้

- มีการบริการข่าวสารแก่ชุมชน
- มีหลักฐานการให้บริการข่าวสารแก่ชุมชน
- มีผลงานปรากฏ
- มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- มีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการ

3.2 การให้บริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ดังนี้

- มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน
- มีหลักฐานการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน
- มีผลงานปรากฏ
- มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- มีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย

3.3 การให้บริการส่งเสริมด้านอาชีพ ดังนี้

- มีการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน
- มีหลักฐานการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน
- มีผลงานปรากฏ
- มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- ได้รับความร่วมมือจากชุมชน

3.4 การให้บริการด้านนันทนาการ ดังนี้

- มีการให้บริการนันทนาการแก่ชุมชน
- มีหลักฐานการให้บริการนันทนาการแก่ชุมชน
- มีผลงานปรากฏ
- มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- มีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการด้านนันทนาการ

3.5 การให้บริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ ดังนี้

- มีการให้บริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์
- มีหลักฐานการให้บริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์

- มีการจัดทำแนวปฏิบัติการให้บริการ
 - โรงเรียนยังให้บริการแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 - มีการปรับปรุงและพัฒนาให้บริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์
- 3.6 การให้บริการด้านวิชาการ ดังนี้

- มีการให้บริการด้านวิชาการ
- มีหลักฐานการให้บริการด้านวิชาการ
- มีผลงานปรากฏ
- มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- มีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการด้านวิชาการ

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ดังนี้

- มีการกำหนดกิจกรรมพัฒนาชุมชน
- มีหลักฐานการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน
- มีผลงานปรากฏ
- ชุมชนยังให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม
- มีการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน

4.2 การให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

- มีการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
- มีหลักฐานการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
- มีผลงานปรากฏ
- โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

5.1 การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน ดังนี้

- ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
- มีหลักฐานการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
- มีองค์กรที่เป็นนิติบุคคลเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
- มีผลงานที่สนับสนุนโรงเรียน
- องค์กรนั้นยังได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน

5.2 การสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการ ดังนี้

- ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการ
- ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการ โดยมีหลักฐาน

ตรวจสอบได้

- เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือตามแผนหรือโครงการของโรงเรียน
- ได้ผลงานตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือโครงการ
- ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

5.3 การสนับสนุนช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ ดังนี้

- ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านทุนทรัพย์
- ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านทุนทรัพย์ โดยมีหลักฐาน

ตรวจสอบได้

- เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือตามแผนหรือโครงการของโรงเรียน
- ได้ผลงานตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือโครงการ
- มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ โดยมีหลักฐานตรวจสอบได้

5.4 การสนับสนุนช่วยเหลือด้านบริการ ดังนี้

- ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านบริการ
- ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านบริการ โดยมีหลักฐาน

ตรวจสอบได้

- เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือตามแผนหรือโครงการของโรงเรียน
- ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

6.1 มีการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6.2 มีหลักฐานให้สามารถตรวจสอบได้

6.3 มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ

6.4 มีการวิเคราะห์ผลการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน

กับชุมชน

6.5 มีการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงงานสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คิมบรูจ และนันเนอรี (Kimbrough and Nunnery 1988 : 31) กำหนดขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารในการนำชุมชนเข้ามาพัฒนาโรงเรียน โดยเปิดโอกาสเชิญชวน หรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

2. การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชน ด้วยการให้การศึกษา ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพในทุกโอกาสที่พอทำได้

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

4. การเป็นโรงเรียนชุมชน โดยทางโรงเรียนเปิดโอกาส เชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันในการทำงานและการร่วมกันแก้ปัญหาให้กับชุมชนในการดำรงชีวิต โดยการจัดหลักสูตร หรือการจัด "หลักสูตรเพื่อชีวิต"

สรุปได้ว่า ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีดังนี้

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจชุมชนของตน
2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในศักยภาพของชุมชน
3. การให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน
4. การช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
5. การให้บริการที่โรงเรียนทำได้โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นในชุมชน
6. การประเมินนโยบายและแผนงานการพัฒนาชุมชนในส่วนของโรงเรียนเกี่ยวข้อง

4. ความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โดยที่โรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในชุมชน โรงเรียนและชุมชนจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์โดยใกล้ชิด สตูพล์และมาร์คส์ (Stoop and Marks, 1965 : 277-279) แสดงความคิดเห็นว่า แต่ละโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายความต้องการและรูปแบบเฉพาะของงานในแต่ละสังคม ศาสนา อาชีพ โรงเรียนเปรียบเหมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นภาพของชุมชนนั้น หลักสูตรของโรงเรียนสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายในการอบรมเด็กแต่ละคน ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะทำให้ชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในการกิจทั้งปวงของโรงเรียน ครูใหญ่ คณะครูเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ชุมชนก็

อาจให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ความจำเป็นที่
จะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพอสรุปได้คือ

1. โรงเรียนเป็นแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน (School as a Sorting and Selecting)
โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน โรงเรียนจึงทำหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาคน
ให้มีความรู้ความสามารถพอสมควรก่อนปล่อยคนเหล่านั้นออกไปเป็นสมาชิกของชุมชน

2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน (School as a Socializing Agency)
โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรอมมาจากครอบครัวเด็ก
อยู่ในโรงเรียนเป็นเวลานานและอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โรงเรียนจึงสามารถเปลี่ยนแปลง
และหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมได้มาก

3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาต่างๆ (Collecting of Disciplines) โรงเรียนจึงพร้อม
ที่จะจัดสิ่งแวดล้อมให้มีคุณค่าแก่นักเรียนก่อนไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน โรงเรียนจำเป็นต้อง
ต้องมีครูที่มีความสามารถด้านต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน

4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม (School as a Culture transmission
Agency) วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชุมชน โรงเรียนและชุมชนมีหน้าที่ฟื้นฟู
และรักษาเพื่อให้เยาวชนเข้าใจความเป็นมาของวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ

5. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน (School as Community Center) โรงเรียน
เป็นสมบัติของชุมชนโดยส่วนรวม สามารถที่จะให้อาคารและบริเวณเป็นที่ประชุมหรือ
ประกอบพิธี

6. โรงเรียนและชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ พัฒนาคนให้เป็นคนดี สามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ปัจจุบันแนวความคิดและความพยายามที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
กับชุมชน และชุมชนกับโรงเรียนมีมากขึ้นด้วยความหวังที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญ
ของการศึกษาและเข้ามามีบทบาทจัดการศึกษาของรัฐ

ความสำคัญและความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
ตามแนวคิดของ Kindred และ Sumption ได้แก่

1. เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจ จุดมุ่งหมาย การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของ
โรงเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และคิดว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เมื่อประชาชน
ยอมรับว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความ

ก้าวหน้าแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ถ้าประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกว่าคุณเป็นเจ้าของโรงเรียน พร้อมกันให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารและการดำเนินงานของโรงเรียน กล่าวคือและชมโรงเรียนอย่างจริงใจ โรงเรียนก็จะได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี

3. เพื่อให้ประชาชนสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียน ทั้งนี้โรงเรียนต้องทำให้ประชาชนเห็นความก้าวหน้าของการศึกษาโดยคำนึงถึงความเจริญก้าวหน้าของชุมชนด้วย โรงเรียนต้องดำเนินการในสิ่งที่ชุมชนสามารถเข้าใจ ยอมรับ และให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือโรงเรียน โดยการสนับสนุนด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังความคิด ทั้งนี้ โรงเรียนต้องให้สิทธิต่อประชาชนในการเสนอความคิดเห็น หรือร่วมเป็นกรรมการในการบริหารงานของโรงเรียน

4. เพื่อแก้ไขภาพพจน์ของครู เมื่อโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนครูและผู้บริหารโรงเรียนก็มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างมีความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทำให้ผู้บริหารเข้าใจเจตนาในการกระทำต่างๆ ของครูได้ดีขึ้น

5. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สนองความต้องการด้านต่างๆ ของชุมชน นักเรียนสามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

6. เพื่อให้เด็กในชุมชนมีความเจริญงอกงาม มีความประพฤติดี ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนและผู้บริหารมีความเข้าใจ และสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ช่วยกันร่วมมือแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเจริญงอกงามของเด็ก

สำหรับหลักการดำเนินการ เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนนี้ ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวความคิดที่ประยุกต์มาจากแนวความคิดของ Kindred, Sumption และเพื่อน ดังนี้

หลักการดำเนินการของ Kindred

Kindred ได้เสนอแนะหลักการดำเนินการเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้การประชาสัมพันธ์ การดำเนินการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนนั้น มีหลักการสำคัญอยู่ 7 ประการ คือ

1. ความบริสุทธิ์ใจ
2. ความต่อเนื่อง
3. การครอบคลุมเนื้อหา

4. ความเรียบง่าย
5. การสร้างสรรค์
6. ความสามารถในการปรับตัว
7. ความยืดหยุ่น

1. ความบริสุทธิ์ใจ (Integrity) ข้อความใดๆ ที่จะเผยแพร่สู่ประชาชนย่อมจะต้องมีความเชื่อถือได้ ตรงไปตรงมามากที่สุด และไม่ควรจะมีอะไรปิดบังภายในระบบโรงเรียน เพราะถ้ามีการปิดบังเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจขึ้นในหมู่ประชาชน โดยปกติแล้วประชาชนก็ได้ให้ความเชื่อระบบโรงเรียนอยู่มากพอสมควร แต่ถ้าหากประชาชนพบว่ามีการปกปิดซ่อนเร้นอยู่ เขาก็จะหมดศรัทธา และจะเป็นการยากมากที่จะเรียกศรัทธาของประชาชนให้กลับคืนมาได้เหมือนเดิม

บางครั้งโรงเรียนได้พยายามกระทำการใดๆ อย่างซื่อสัตย์และซื่อตรงไปตรงมา บางครั้งโรงเรียนอาจแถลงข้อเท็จจริงที่ผิดไปจากที่ฝ่ายสมาชิกและชุมชนทราบมา ก็ควรจะได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมสนับสนุนข้อเท็จจริงดังกล่าว เพื่อยืนยันว่าเป็นความจริงอย่างแน่นอน

2. ความต่อเนื่อง (Continuity) การจะสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนนั้นไม่ใช่จะสร้างได้ภายในเวลา 2-3 วัน เช่นเดียวกับงานการพัฒนาการศึกษา ทั้งสองอย่างนี้จะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานที่ต่อเนื่องกัน บางครั้งอาจจะต้องใช้เวลา 10 ปี

ในกรณีที่ครูใหญ่ต้องการจะให้ชุมชนร่วมกันบริจาคเงินสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม ครูใหญ่ควรสร้างแนวโน้มนำแห่งความสัมพันธ์กับทั้งบุคคลหน่วยงานและกลุ่มชนของท้องถิ่นอย่างเต็มที่ แต่เมื่อได้อาคารเรียนสมตามวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่ได้ดำเนินการประสานความสัมพันธ์นั้นให้ยั่งยืนตลอดไป ถ้าเป็นอย่างนั้นก็นับได้ว่าโรงเรียนปฏิบัติไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนจำเป็นจะต้องมีตลอดไป และอย่างสืบเนื่องกันด้วย

3. การครอบคลุมเนื้อหา (Coverage) โปรแกรมการศึกษาของทุกโรงเรียนนั้น นับได้ว่ามีลักษณะประสมประสาน การประชาสัมพันธ์จะต้องครอบคลุมลักษณะงานและขอบข่ายของโรงเรียนในทุกๆ ด้านอย่างเพียงพอ มิใช่ว่าครูใหญ่ถนัดในด้านส่งเสริมการศึกษา ก็ทุ่มเงินใช้แต่การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนเป็นเครื่องมือ โดยลืมความสำคัญทางด้านอื่น หรือให้ความสำคัญในกิจการอื่นน้อยลง

เปรียบเทียบได้ว่าการที่จะให้คนเราเข้าใจในรูปร่างของสิ่งของสิ่งหนึ่ง หากจะให้มองเพียงด้านเดียวก็คงจะไม่สามารถเข้าใจรูปร่างของสิ่งนั้นได้ดีเท่ากับการมองทุกๆ ด้าน ในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ควรที่จะให้ประชาชนเข้าใจสภาพของโรงเรียนทุกด้านด้วย

ในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการเผยแพร่ก็เช่นเดียวกัน ควรใช้เครื่องมือทุกชนิดที่สามารถจะกระทำได้ตามความเหมาะสมของท้องถิ่นนั้นๆ นับตั้งแต่เครื่องมือที่ทันสมัยที่สุดคือ โทรทัศน์ ไปจนถึงการพูดแบบตัวต่อตัว

4. ความเรียบง่าย (Simplicity) การที่จะสร้างความกระจ่างใดๆ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใหญ่ที่อยู่ในชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การปฏิบัติการ และปัญหาทางการศึกษานั้นยากกว่าการที่จะสอนวิชาการให้แก่นักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนมากนัก นักเรียนในชั้นเรียนอยู่ในสถานะที่ควบคุมได้ แต่ผู้ใหญ่ในชุมชนอยู่ในสถานะที่ควบคุมได้ยากหรือมิได้เลย เขามีสิทธิที่จะฟังหรือมิฟังก็ได้ จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ ดังนั้นหากจะมีการอธิบายแก่ประชาชนในชุมชนใดก็ตาม ฟังนึกถึงหลักแห่งความเรียบง่าย ไม่ว่าจะเป็นการเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงในด้านคำพูด การเรียน หรือในรูปการแสดงเป็นกราฟก็ตามคำพูดที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ทุกคนเข้าใจ มิใช่ภาษาวิชาการ นอกจากนี้ผู้พูดต้องให้เกียรติผู้ปกครองและประชาชนโดยทั่วไปที่เข้ามาฟัง ภาษาที่ใช้ควรสุภาพเรียบร้อย เข้าใจง่ายกินความกะทัดรัด

5. การสร้างสรรค์ (Constructiveness) ประชาชนโดยทั่วไปต้องการรู้ว่าสิ่งดีๆ อะไรบ้างในโรงเรียน โรงเรียนมีปัญหาหรือข้อบกพร่องอย่างไร และสามารถจะแก้ไขได้อย่างไร การแจ้งให้ประชาชนทราบถึงความดีของโรงเรียนควรเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนว่ามีความเจริญไปมากน้อยเพียงใด แค่นั้น โดยหลักการแล้วชาวบ้านจะไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาส่วนตัวของครูและผู้บริหารแต่ละคน การประชาสัมพันธ์มิได้มีไว้เพื่อแสดงให้เห็นปัญหาและความท้อแท้ของการบริหาร การแก่งแย่งชิงดีกันเอง การประชาสัมพันธ์โรงเรียนจึงน่าจะมุ่งที่การสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย

ประชาชนฟังได้ทราบถึงปัญหาที่มีมาของระบบโรงเรียน แต่ข้อเท็จจริงที่แถลงนี้มิได้กระทำด้วยอารมณ์ และควรแยกออกจากปัญหาส่วนตัว การเสนอปัญหานั้นก็เพื่อการแก้ไข มิใช่เพื่อให้หมดกำลังใจ

6. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) โครงการประชาสัมพันธ์จำเป็นจะต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในแต่ละโอกาสและแต่ละสภาพปัญหา ซึ่งจะ

ต้องคำนึงถึงส่วนประกอบในด้านวัฒนธรรม ความเข้าใจ ความคิดเห็น และสิ่งอื่นๆ ของประชาชน

ประชาชนแต่ละบุคคลและแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างในด้านรสนิยม ความคิด สภาพสติปัญญา พื้นฐานความรู้ ทักษะ และคุณค่าอื่นๆ โครงการประชาสัมพันธ์ใดๆ จึงจัดให้สนองความต้องการที่แตกต่างกันของประชากรเช่นเดียวกับการศึกษาสมัยใหม่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน

7. ความยืดหยุ่น (Flexibility) ทั้งองค์การ โครงสร้าง และงานการประชาสัมพันธ์ ควรจะยึดถือลักษณะการยืดหยุ่น หากไม่มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ย่อมจะต้องมีไปตามกาลสมัย การประชาสัมพันธ์ก็ไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เช่นในชุมชนหนึ่งเคยเป็นชุมชนชนบทธรรมดาที่ประชากรมีความรักท้องถิ่น และหากินกับการทำไร่ทำนา แต่เมื่อทางสัญจรดีขึ้น มีถนนตัดผ่านมาสู่เมืองใหญ่ที่อยู่ไม่ไกลออกไป มีการอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาก ประชากรในชุมชนก็เดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับเพื่อไปทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมกันเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของชุมชนเมื่อก่อนและหลังที่มีทางผ่านจึงมีสภาพแตกต่างกัน การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนจะถือหลักว่าเคยทำอย่างไร ก็จะทำไปอย่างนั้นเห็นจะไม่ได้ ทั้งนี้จะต้องอาศัยวิธีการปรับปรุงและการยืดหยุ่นเข้ามาประกอบด้วย

ข้อควรคำนึงถึงประชากรในระยะต่อไปนั้น ควรคำนึงถึงการทำงานแบบไม่ยืดหยุ่น โดยการยึดถือปฏิทินการประชาสัมพันธ์รายปีที่ได้ทำไว้ ความจริงการวางแผนงานล่วงหน้าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงาน แต่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อทำให้งานที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

หลักการดำเนินการของ Sumption

Sumption และ Engstrom (1966 : 148-158) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหลักการดำเนินการเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนว่า การที่จะให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์ต่อชุมชนอย่างแท้จริงนั้น ผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีความเชื่อและศรัทธาในหลักใหญ่ๆ 4 ประการ คือ

1. โรงเรียนรัฐบาลได้มาจากการลงทุนของประชาชน
2. การลงทุนไว้ซึ่งเสรีภาพทางวิชาการความคิด
3. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการศึกษาของประชาชน
4. ความจำเป็นในการติดต่อสื่อสารสองทาง

1. โรงเรียนรัฐบาลได้มาจากการลงทุนของประชาชน

ในปัจจุบันครูอาจารย์มักจะยอมรับว่าเขาเป็นข้าราชการของรัฐบาลมากกว่าเป็นข้าราชการของประชาชน ครูอาจารย์บางคนยังไม่ยอมรับว่าประชาชนที่ส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียนนั้นความจริงแล้วเป็นผู้ที่ได้ร่วมลงทุนเพื่อการศึกษาแห่งชาติเช่นคนอื่นทั้งหลาย และบุคลากรการศึกษาเหล่านั้นมีหน้าที่ที่จะต้องให้บริการการศึกษาแก่บุตรหลานของประชาชน ระบบการรวมอำนาจที่มีมาในประเทศเรา ทำให้เรามองเห็นความสำคัญของประชาชนที่มีต่อการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นน้อยเหลือเกิน เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียนทางจังหวัดภาคเหนืออาจจะมาจากการเก็บภาษีเหมืองแร่ของจังหวัดภาคใต้ก็ได้ แต่ไม่ว่าเราจะมีการบริหารการศึกษาแบบรวมอำนาจหรือกำลังพัฒนาไปสู่การกระจายอำนาจ เราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าเงินที่ทางรัฐบาลนำมาลงทุนเพื่อศึกษานั้น แท้จริงก็มาจากประชาชนร่วมชาติทั้งหลาย

ความจริงที่ว่าโรงเรียนรัฐบาลได้มาจากการลงทุนของประชาชนนั้น เรามีหลักการปฏิบัติงานเพื่อสนองตอบความเชื่อดังกล่าวได้ ดังนี้

1. โรงเรียนรัฐบาลเป็นของประชาชนทุกคน หมายความว่ากลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะมาครอบงำโรงเรียนเพื่อผลประโยชน์เฉพาะตนหรือกลุ่มมิได้ ประชาชนแต่ละคนมีสิทธิที่จะรับรู้เกี่ยวกับโรงเรียน ประชาชนทุกคนเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนรัฐบาลเพราะเขาได้ลงทุนให้แก่โรงเรียนนั้นๆ ด้วยภาษีอากรที่เขาเสียให้แก่รัฐ

2. โรงเรียนรัฐบาลควรสนองความต้องการของทุกๆ คน หลักการนี้แม้จะเป็นอุดมการณ์และคำพูดมากกว่าการปฏิบัติที่แท้จริง ในบางครั้งเราปฏิเสธและไม่เห็นด้วยในการลงทุนเพื่อการศึกษาพิเศษ เช่น การสอนคนหูหนวก ดาบอด ทั้งนี้เพราะเหตุผลที่ว่า "มันแพงไป" แต่ในขณะที่เดียวกันสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยที่กำลังเรียนก็อาศัยการลงทุนของประชาชนของผู้อื่นอย่างมหาศาลเช่นกัน แต่เราเห็นว่าคุ้มค่าและจำเป็นในความคิดที่ว่า การศึกษาเป็นของทุกคนนั้น ฟังนี้ถึงโรงเรียนที่สามารถปรับให้สนองความต้องการของเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน

3. วัตถุประสงค์ของโรงเรียนรัฐบาล เป็นวัตถุประสงค์ของมหาชน เพื่อสนองความต้องการของเอกลักษณ์ และจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมหาชนในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งคงจะไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนในทุกๆ ด้านได้ แต่ละโรงเรียนจะพึงกระทำได้ดีที่สุดก็คือการพัฒนาเยาวชนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพสูงสุดเท่าที่จะทำได้

4. โรงเรียนพึงใช้ทรัพยากรและเสาะหาแหล่งวิชาการ ทั้งที่เป็นบุคคลและวัสดุ เพื่อผลประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา สำหรับแหล่งวิชาการที่เป็นประโยชน์อาจมาจาก ประชาชนธรรมดาที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้านซึ่งสามารถช่วยงานโรงเรียนได้ในฐานะ ผู้อภิปราย ที่ปรึกษา ผู้แนะแนว ผู้ให้ข่าวสาร และเป็นผู้นำของโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียน พึงใช้กลุ่มที่เป็นประโยชน์ได้ เช่น กลุ่มที่ปรึกษาทางการศึกษา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มพ่อค้า ประชาชน ฯลฯ

5. โรงเรียนควรร่วมมือกับองค์กรและสถาบันอื่นๆ ของชุมชน สถาบันอื่นๆ ใน ที่นี้บางครั้งหมายถึงโรงเรียนศาสนา หรือโรงเรียนเอกชนอื่นๆ โรงพยาบาลศูนย์สันตนาการ บ้านประชาสงเคราะห์ ห้องสมุดประชาชน และอื่นๆ องค์กรและสถาบันเหล่านี้สามารถ อำนวยประโยชน์ให้แก่โรงเรียนได้ทั้งสิ้น และขณะเดียวกันโรงเรียนก็สามารถทำประโยชน์ ให้แก่สถาบันเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความคิดต่อกันด้วยความเข้าใจใน วัตถุประสงค์ นโยบาย และโปรแกรม อันอาจเกี่ยวข้องหรือส่งเสริมกันได้

2. การผดุงไว้ซึ่งเสรีภาพทางวิชาการและความคิด ในสังคมที่ต้องการพัฒนา ตนเองตามระบอบประชาธิปไตย การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น แต่ล้าฬการศึกษาที่นั้นยอมไม่ใช่ สิ่งที่จะประกันอนาคตของประชาธิปไตยได้ การศึกษาอาจทำให้คนเป็นเผด็จการ หรือผู้กดขี่ ได้เช่นเดียวกัน หากการสอนเน้นให้เด็กทำตามกรอบโดยปราศจากการคิดหาเหตุผลให้เด็ก นักเรียนเรียนไปอย่างที่เคยเรียนมาเหมือนเมื่อครั้งพ่อแม่เคยเรียน เรียนวิชาเฉพาะด้าน เพื่อกัมหน้ากัมตาทำงานเฉพาะหน้าที่เหมือนเครื่องจักรชิ้นหนึ่งที่ทำไปตามจังหวะของมัน ในประเทศที่รักเสรีภาพและปกครองแบบประชาธิปไตย การศึกษาควรเน้นถึงเสรีภาพในการ เรียนรู้ ซึ่งมีใช้ของง่าย ๆ ตามหลักการนี้ มีหลักการย่อยอันพึงตระหนักถึงบางประการดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ของโรงเรียนรัฐบาลนั้นกว้างขวางเกินขอบเขตของชุมชน ชุมชนเองก็ พึงตระหนักว่าโรงเรียนควรจะต้องเป็นสถาบันที่สงวนรักษาความเป็นประชาธิปไตยเอาไว้ใน สังคม ไม่ควรมีความลำเอียง เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะของชุมชน

2. หากเป็นไปได้โรงเรียนและระบบโรงเรียนของแต่ละท้องถิ่นควรมีความเป็น อิสระเพื่อการให้บริการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ หากโรงเรียนถูกรอบงำด้วยบุคคล กลุ่มคนหรือ ชนชั้นใดของสังคมโดยเฉพาะแล้ว ก็ย่อมจะปฏิบัติงานอย่างอิสระได้ยาก ในการที่โรงเรียน จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือแห่งเสรีภาพนั้น โรงเรียนเองจะต้องมีอิสรภาพเสียก่อน ดังนั้น

อำนาจในการสั่ง อำนาจในการตัดสินใจใดๆ หากให้แต่ละท้องถิ่นได้มีมากขึ้นย่อมทำให้อุดมการณ์ดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จได้

3. การใช้เหตุผลที่อาศัยปัญหาและการสืบค้นอย่างเสรีนั้นเป็นหนทางการแก้ปัญหาอย่างดีในสังคม การสร้างกฎเกณฑ์ใดขึ้นมา ก็พึงได้รับการตรวจสอบอย่างดีก่อน มิใช่เป็นการยอมรับเหมือนกับคนไม่มีเหตุผล

4. ผลประโยชน์ของชุมชนในความหมายกว้างๆ ก็หมายถึงผลประโยชน์ของประชาธิปไตยนั่นเอง

5. โรงเรียนมีหน้าที่ในการช่วยพัฒนาคุณค่าชีวิตในชุมชน ในสังคมนั้นยังต้องการคุณค่าและอุดมการณ์อันจำเป็นต่อมนุษยชาติ โรงเรียนเป็นสถาบันอิสระที่จะสอนเยาวชนเอ็กต์บุคคลและชุมชน เพื่อเรียนรู้อุดมการณ์และคุณค่าเหล่านั้น

6. ประชาชนในชุมชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และวิพากษ์วิจารณ์ โรงเรียนชุมชนก็มีเสรีภาพเช่นเดียวกัน โรงเรียนให้การค้นหาความจริงในการศึกษาวิจารณ์ในสิ่งที่น่าวิจารณ์ โรงเรียนควรรับความคิดเห็น คำติชม จากชุมชนด้วยความเต็มใจ และขณะเดียวกันโรงเรียนก็จะได้ประโยชน์จากการรับนโยบาย ความคิดใหม่ๆ อันได้มาจากประชาชนที่เขาให้บริการอยู่นั่นเอง

3. ความสำคัญของการที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการศึกษา

เจมส์ โคร์แนนท์ นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า “โรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก” โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมกันในการวางแผน การวางนโยบาย การแก้ปัญหา และประเมินผลของโรงเรียนเอง หลักการนี้ชุมชนควรมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน ในปัจจุบันการศึกษาไม่จำเป็นจะต้องมาจากการวางแผนของนักการศึกษาเพียงฝ่ายเดียว แต่อาจมาจากผู้เชี่ยวชาญสาขาอื่น เช่น นักศิลปะ นักวิทยาศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาและอื่นๆ ซึ่งมาร่วมกันวางแผน

สำหรับประชาชนทั่วไปนั้น หากจะไม่มีความรู้ความสามารถในทางวิชาการด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ แต่ประชาชนโดยทั่วไปก็ทำหน้าที่เป็นตลาดของผลผลิต คือ นักเรียนที่จะจบออกไป ประชาชนโดยทั่วไปมีฐานต่อผลผลิต หรือนักเรียนที่จบออกไป คือ ในฐานะเป็นบิดามารดา เพื่อนร่วมงาน นายงาน ผู้รับบริการ ฯลฯ เหล่านี้สามารถเป็นกระบอกสะท้อนให้เห็นคุณภาพของผลิตผลของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษาบ้าง

หลักการย่อยที่ควรยึดถือในการปฏิบัติงานเพื่อสนองความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนโดยชุมชนนั้น มีดังนี้

1. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างนักวิชาการและประชาชนในการพัฒนาโรงเรียน สิ่งที่ชุมชนควรได้ตระหนักถึงก็คือ โรงเรียนใดก็ตามไม่สามารถบริหารได้ผลอย่างเต็มที่หากปราศจากการร่วมมือของประชาชน

2. นโยบายการศึกษาควรจะมาจากการกำหนดของประชาชน ในรูปใดรูปหนึ่ง ถ้าเป็นระดับประเทศ ประชาชนทั้งประเทศควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษา ระดับจังหวัด และท้องถิ่น ประชาชนควรมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจในการวางแผนการศึกษาไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม นักวิชาการต่าง ๆ นักการศึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญใดๆ ควรมีหน้าที่ในการให้ข้อแนะนำ แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายควรได้กระทำโดยประชาชน ในหลักการนี้อาจไม่ได้รับความยอมรับอย่างดีจากนักการศึกษาและนักวิชาการด้วยเห็นว่าประชาชนชาวไทยยังด้อยในการศึกษาจนเกินกว่าที่จะทำการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แต่เมื่อเราได้พัฒนาการศึกษาเพื่อประชาธิปไตยจนถึงระดับหนึ่งแล้ว การตัดสินใจเรื่องนโยบายการศึกษาที่สำคัญควรเป็นของประชาชนแต่จะมาในรูปใดนั้นย่อมแล้วแต่การพิจารณา

3. การดำเนินงานที่แท้จริงของโรงเรียนเป็นความรับผิดชอบของนักวิชาการและบุคลากรการศึกษา ในขณะที่นโยบายการศึกษาหรือการตัดสินใจว่าโรงเรียนควรจะเป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องของประชาชน แต่หน้าที่ในการทำงานที่แท้จริงเป็นของนักการศึกษา ครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน สำหรับประชาชนควรเป็นฝ่ายกำหนดว่าควรได้ “อะไร” จากการศึกษา ส่วนนักการศึกษาและบุคลากรของโรงเรียนเป็นฝ่ายกำหนดและดำเนินการว่าจะทำอย่างไร

4. ประชาชนควรมีส่วนร่วมกับการศึกษาในทุกๆระดับ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนไม่ว่าจะเป็นชุมชนระดับชาติ จังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน ชลช และผลการดำเนินการศึกษาไม่ว่าในระดับใดก็ตาม มีผลสืบเนื่องกันได้ การมีส่วนร่วมในบางครั้งควรมีแม้กระทั่งในชั้นเรียน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นความจำเป็นในการที่จะเริ่มมี “สภาการศึกษา” ขึ้นเพื่อชักนำให้ประชาชนมามีส่วนร่วมในการศึกษาอย่างแท้จริง ส่วนการมีสภาจังหวัดจะเป็นอิสระจากการบริหารราชการท้องถิ่นและการจัดการศึกษาท้องถิ่นดำเนินไปด้วยกันหรือไม่นั้นย่อมเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาถึงนโยบายใหญ่ระดับชาติ ว่าต้องการให้หลักบริหารราชการท้องถิ่นและการจัดการศึกษาท้องถิ่นดำเนินไปด้วยกันหรือไม่

5. การที่จะให้ประชาชนธรรมดามีส่วนร่วมในการศึกษานั้นต้องมีการแนะนำจากนักวิชาการ ความจริงประชาชนธรรมดาที่ไม่มีความรู้ด้านเทคนิคมากนักก็สามารถทำประโยชน์ได้มากหากมีนักวิชาการต่างๆ คอยทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ ความช่วยเหลือจากนักวิชาการและนักการศึกษานั้นเป็นไปในรูปหาวิธีดำเนินการประชุมร่วมกัน การจัดปฐมนิเทศ การวางแผนโครงสร้าง ฯลฯ บางครั้งประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างได้โดยไม่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายวิชาการ แต่ในหลายๆ ครั้งอาจเกิดปัญหาที่แก้ได้ยากตามมาภายหลัง

6. ความมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโรงเรียนจะต้องกระจายไปอย่างทั่วถึงมิใช่เป็นไปแต่เฉพาะบุคคลบางกลุ่มบางเหล่า ซึ่งจะทำให้มีการหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มได้นโยบายแผนงาน และปัญหาต่างๆ ควรจะได้กระทำและศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้หมายถึงการให้อภิสิทธิ์อันมิชอบแก่กลุ่ม หรือบุคคลใดๆ อันจะก่อให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นในชุมชนนั้น

7. การจะมีส่วนร่วมใดๆ ในการศึกษาของประชาชนควรขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการศึกษาที่ได้รับ ปัญหาทางการศึกษานั้นยุ่งยากและสับสน บางครั้งปัญหาก็มีขอบข่ายกว้างขวางเกินกว่าจะแก้ไขได้ หากจะดำเนินการแก้ไขใดๆ ให้มีประสิทธิภาพก็ควรจะได้มีการศึกษากันอย่างหนัก ถกเถียงข้อดีข้อเสีย และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยจะต้องพิจารณาถึงเหตุผลเป็นประการสำคัญ

8. การเข้ามีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปอย่างมีแบบแผน ควรมีการกำหนดขอบเขตของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ ซึ่งได้แก่การวางกฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติของการทำงานร่วมกัน ทุกคนจะต้องรู้หน้าที่ของตน มิฉะนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาได้

9. การเข้าร่วมควรปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้นๆ ในบางครั้งเรามักจะนิยมการลอกแบบเพราะง่ายดี แต่ผลเสียอาจมีมากมาย บางครั้งการแก้ปัญหาประเภทเดียวกัน ทำสำเร็จในชุมชนหนึ่ง แต่จะไม่ได้ผลเลยหากกระทำในอีกชุมชนหนึ่ง ในระดับประเทศ เช่น โครงการโรงเรียนชุมชนที่เคยมีมาในประเทศสหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ อาจจะใช้ไม่ได้ในประเทศไทย ควรจะได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

10. การเข้าร่วมจะต้องมีการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มขึ้นจากการทำงานระดับง่าย ๆ ก่อน แล้วจึงเริ่มนำไปสู่งานยากในการก่อตั้งสภาการศึกษา หากเริ่มกันด้วยปัญหาที่แก้ไขได้ยาก เช่น การเก็บภาษีเพิ่ม หรือการออกกฎหมายบังคับ เหล่านี้ก็ดูจะยากไป เปรียบเสมือนการสอนให้เด็กเดินก่อนคลาน

4. ความจำเป็นในการสื่อสารติดต่อสองทาง ในการดำเนินการโดยถือหลักความจำเป็นในการติดต่อสื่อสารสองทางนั้น มีหลักการย่อย ดังนี้

1. การสื่อสารติดต่อที่ดีนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. การสื่อสารติดต่อที่ดีควรจะเกี่ยวข้องกับทั้งบุคลากรโรงเรียนและประชาชนทั่วไป

3. ในการสื่อสารติดต่อจะต้องกระจายให้ถึงผู้รับให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. การสื่อสารติดต่อจะต้องซื่อสัตย์และเที่ยงตรง

5. การสื่อสารติดต่อควรจะต่อเนื่องกัน

6. การสื่อสารติดต่อจะต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า

หลักการดำเนินการของพรพรรณ พิพิชกุลชัยพล และสุพิชญา อีระกุล

พรพรรณ พิพิชกุลชัยพล (2518 : 19-25) ได้กล่าวถึงหลักและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองคือ

1. ควรมีการติดต่ออยู่เสมอ เพื่อกระชับความรู้สึกร่วมมือต่อกัน

2. การติดต่อต้องปฏิบัติตามหลักและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย

3. ผู้ปกครองต้องการรู้ผลความก้าวหน้าของบุตรหลานของตน ครูจึงควรแจ้งผลให้ทราบสม่ำเสมอ

4. เชิญผู้ปกครองมาโรงเรียนเป็นครั้งคราวจะมีประโยชน์มาก

5. ควรจัดตั้งสมาคม สโมสร ให้ทั้งผู้ปกครองและชาวบ้านในชุมชนมาประชุมทำงานร่วมกับครู เพื่อความเจริญของโรงเรียน

6. การจัดงานโรงเรียนควรมีการแสดงนิทรรศการต่างๆ ด้วย

7. ในโรงเรียนควรจัดห้องรับแขกหรือห้องทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและชาวบ้านจากชุมชนไว้ให้เรียบร้อย เหมาะสม และสะดวกในการติดต่อ

8. จัดห้องเรียนและโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางที่ชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ต่างๆ เช่น เพื่อการประชุม เพื่อใช้อุปกรณ์และเครื่องใช้ต่างๆ และห้องต่างๆ งานมหกรรมของการศึกษาผู้ใหญ่ การสนทนากาการ ศูนย์กลางค้นคว้าทางวิชาการ

สุพิชญา อีระกุล (2521 : 59-64) ได้เสนอวิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองคือ

1. การเยี่ยมโรงเรียน (Parent Visit) เพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามาชมกิจการของโรงเรียน เห็นพฤติกรรมของบุตรหลาน ช่วยขจัดข้อสงสัยและปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง

2. การปรึกษาร่วมกับผู้ปกครอง (Parent Conferences) เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง และส่งผลให้ความร่วมมือและความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมวางแผนการดำเนินงานและตัวบุคคลให้พร้อม

3. การเยี่ยมบ้าน (Home Visit) ครูออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทำให้ครูเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนและผู้ปกครอง ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองสนใจกิจการของโรงเรียน การเรียนของบุตรหลาน การออกเยี่ยมบ้านนี้จะต้องมิให้ผู้ปกครองมีความรู้สึกว่าการไปล่วงล้ำสิทธิของเขา ผู้ที่ไปเยี่ยมควรประกอบด้วยบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียน

4. การติดต่อด้วยจดหมายและสิ่งพิมพ์ (Written Communication)

จดหมายที่ครูใช้ในการติดต่อกับผู้ปกครองนั้นใช้ได้ทั้งจดหมายราชการและส่วนตัว ขึ้นอยู่กับกาลเทศะและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การใช้จดหมายติดต่อกับผู้ปกครองเป็นสื่อการแจ้งเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก รายงานผลการเรียน ความประพฤติ ความเคลื่อนไหวด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น

5. การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษา (Educational Committees) คณะกรรมการศึกษาจะประกอบด้วย ตัวแทนของประชาชนที่มีความรู้ ความสามารถและความสนใจต่อการศึกษา และการพัฒนาชุมชนที่อาศัยอยู่ คณะกรรมการศึกษาจะช่วยเหลือโรงเรียนในการสอดส่องความเป็นไปของโรงเรียน ช่วยให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดและดำเนินการศึกษา การตั้งคณะกรรมการศึกษาเป็นการดึงเอาผู้ปกครองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนเป็นทางการ

6. กิจกรรมพิเศษ (Special Activities) กิจกรรมพิเศษที่ทางโรงเรียนสามารถจัดได้คือ

6.1 จัดนิทรรศการโรงเรียน (School Exhibits)

6.2 การเปิดอาคารสถานที่ (Open House) ให้ผู้ปกครองเข้าชมกิจการทั่วไปของโรงเรียน

6.3 การมอบรางวัล (Special Awards) การมอบรางวัลพิเศษแก่ครู นักเรียน ผู้อุปการะโรงเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน จะทำให้ผู้ปกครองมีความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของบุตรหลาน และรู้สึกเป็นเกียรติพอใจที่ทางโรงเรียนให้การยกย่อง

6.4 การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) โรงเรียนสามารถเปิดบริการให้แก่ผู้ปกครองได้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งที่เป็นความรู้ด้านวิชาการ ความรู้พิเศษครูกับความพร้อมของโรงเรียน ความร่วมมือของผู้บริหารและความต้องการของผู้ปกครอง

7. การตั้งสมาคมครูและผู้ปกครอง (Parent - Teacher Association)

สมาคมครูและผู้ปกครองเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ สมาชิกประกอบด้วยครูและผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียน การจัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่จะดึงเอาผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

5. แนวทางการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีแนวทางการดำเนินการ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์และวิจัยชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนา การให้และรับบริการของชุมชน และเครือข่ายการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรบูรณาการองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวไปใช้ในสถานศึกษา โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคน

5.1 การศึกษา วิเคราะห์และวิจัยชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออื่นๆ จะต้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้อง เป็นไปตามความต้องการ ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลายมาตรา ระบุว่าให้การจัดการศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น รวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 41 ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม

ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) อย่าง
สอดคล้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ที่เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน
องค์กร เอกชน สถาบันอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง อันจะส่งผลต่อการ
ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับให้มี
ประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยชุมชน เป็นวิธีการที่โรงเรียนประถมศึกษาพยายาม
หาทางในการแสวงหาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลาง
ของชุมชนในการที่จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน มีเหตุผล 4 ประการดังนี้

(1) ภารกิจหลักในการพัฒนาการศึกษาในแต่ละชุมชน เป็นการตอบสนอง
ความต้องการของชุมชน โรงเรียนและชุมชนจึงต้องมีการกิจกรรมหลักร่วมกัน มิใช่เป็นภารกิจของ
ทางโรงเรียนโดยฝ่ายเดียว

(2) ความจำกัดของงบประมาณทางราชการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีจำนวนมาก การจัดตั้งงบประมาณให้
ตามความจำเป็นของทุกโรงเรียนทำได้ยาก โรงเรียนจึงจำเป็นต้องแสวงหาทรัพยากรจาก
ชุมชนมาช่วยพัฒนาโรงเรียน

(3) ความพร้อมของทรัพยากรในชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ที่โรงเรียนประถมศึกษา
ตั้งอยู่ จะมีทรัพยากรที่แตกต่างออกไป หากทางโรงเรียนได้ศึกษาอาจจะพบความ
สมบูรณ์ของทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่นที่สามารถนำไปพัฒนาโรงเรียนได้ตามความต้องการ
อย่างมากมาย ไม่ต้องรอนงบประมาณจากทางราชการ

(4) เพื่อผลในทางจิตวิทยา การขอคำปรึกษาในรูปแบบต่างๆ กันเท่ากับ
เป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็น
เจ้าของโรงเรียนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือป้องกัน สนับสนุนโรงเรียนมากยิ่งขึ้น วิธีการ
ศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการโดยยึดถือหลัก
ที่ต้องการทราบว่าในชุมชนมีทรัพยากรและความต้องการในสิ่งใด เพื่อเป็นการกำหนดแนว
ทางว่าโรงเรียนจะขอรับหรือให้ในสิ่งใด แบบที่เรียกว่า รู้เขารู้เรา ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงาน
ความสัมพันธ์กับชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยขอเสนอแนวทางดำเนินการ 4 ขั้นตอน
ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ชุมชน การดำเนินการและการประเมินผล ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูล

เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรในชุมชนร่วมกันศึกษาข้อมูลในชุมชนให้มากที่สุด โดยแยกเป็นหมวดหมู่ เช่น

- 1.1 จำนวนผู้ปกครองนักเรียน
- 1.2 จำนวนคนในชุมชน ที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน
- 1.3 จำนวนหมู่บ้าน บ้าน และระยะห่างจากโรงเรียน
- 1.4 ระดับความร่วมมือชุมชนในอดีตและปัจจุบัน
- 1.5 เจตคติของชุมชนต่อโรงเรียน
- 1.6 การคมนาคมและการสื่อสาร
- 1.7 ผู้นำชุมชนและผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชน
- 1.8 ปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 1.9 ระดับการศึกษาของชุมชน
- 1.10 อาชีพที่สำคัญของชุมชน
- 1.11 ทรัพยากรที่โรงเรียนนำมาเป็นประโยชน์ได้
- 1.12 ประเพณี ความเชื่อ ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ชุมชน

เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลเบื้องต้นที่โรงเรียนรวบรวมได้เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการต่อไป ซึ่งในการปฏิบัติงาน จะอาศัยข้อมูลที่รวบรวมได้แล้วนำไปใช้เลยไม่พอดังนั้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันพิจารณาอีกครั้งหนึ่งจะทำให้การดำเนินการได้ สอดคล้องกับสภาพที่ต้องการตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 จัดประชุมสัมมนาคณะครู ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง พร้อมนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้
- 2.2 คณะผู้ร่วมสัมมนาร่วมกำหนดวิสัยทัศน์การสร้างความร่วมมือ หรือการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในอนาคต 3 - 5 ปี
- 2.3 คณะผู้ร่วมสัมมนา ช่วยกันตรวจสอบข้อมูล ปรับปรุงเพิ่มเติมให้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน และในบางข้อมูลปรับปรุงเป็นสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

2.4 คณะผู้ร่วมสัมมนา ร่วมศึกษาและวิเคราะห์สภาพชุมชนในด้านความสามารถและความต้องการ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และข้อมูลสารสนเทศ

2.5 คณะผู้ร่วมสัมมนา ร่วมกำหนดวิธีการ บุคลากร ระยะเวลาผู้รับผิดชอบ ทรัพยากร รวมทั้งการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และเขียนแผน เพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการ

เป็นการดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการดูแลให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.1 ควบคุมดูแลให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนที่วางไว้และพร้อมที่จะปรับปรุงแผนให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2 ประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างไม่มีปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะชุมชนที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน

3.3 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เป็นระยะๆ เพื่อให้ชุมชนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

3.4 พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนร่วมมือพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารโรงเรียนติดตามให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการตามที่ได้วางแผนไว้ โดยมีการประเมินผลทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบของโครงการ โดยมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและชุมชนจะได้ทราบผลที่มีความภูมิใจ และให้ความร่วมมือมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การกำหนดให้มีการประเมินผลหลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เครื่องมือตามความเหมาะสม เช่น แบบสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น

4.2 การกำหนดให้มีการประเมินจากบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนร่วมประเมิน

4.3 จัดให้มีการสรุปผลและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการ

4.4 จัดให้มีการรวบรวมข้อมูล สำหรับการวางแผนพัฒนาในปีต่อไป

ข้อสังเกตในการศึกษา วิเคราะห์และวิจัยชุมชน

ในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนนั้น มีจุดหมายที่จะเป็นการตอบสนองความต้องการทั้งสองฝ่ายคือโรงเรียนและชุมชน ที่จะร่วมพัฒนาให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ จึงขอเสนอข้อสังเกตดังนี้

(1) ต้องพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคนให้พึ่งตนเองได้ โดยการฝึกกำลังหลายๆ ฝ่าย พัฒนาทั้งการเรียนการสอน บุคลากรทุกฝ่าย กิจกรรมทุกกิจกรรมที่พร้อมจะตอบสนองความต้องการและตระหนักในการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ

(2) ต้องระดมทรัพยากรและเทคโนโลยี ที่เหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

(3) ต้องระดมความคิดจากบุคคลหลายฝ่าย รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าร่วมปรับปรุงพัฒนาตลอดเวลา

(4) สภาพของโรงเรียนต้องยึดหลักสูตรเป็นสำคัญ ทั้งหลักการ จุดหมาย โครงสร้างโดยเน้นการพัฒนาชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความต้องการ และอาชีพในชุมชนเป็นสำคัญ

(5) ด้านระดับข้อมูล นอกจากเป็นข้อมูลที่โรงเรียนรวบรวมแล้ว ควรนำข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค.) และเครื่องชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 8 หมวด และแบบสำรวจหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(6) ควรศึกษาวิธีการดำเนินการในโครงการพระราชดำริ โครงการด้วยรักและห่วงใย โครงการ กศ.พช. รวมทั้งโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและชุมชนมาพัฒนาใช้ในโรงเรียน

(7) พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อชุมชน มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านการเรียนการสอนที่เป็นภารกิจหลักและภารกิจรองคือ การพัฒนาชุมชน ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

5.2 การฝึกอบรมและพัฒนา

5.2.1 กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา

ตามสภาพปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังไม่บรรลุผลอันก่อให้เกิดความร่วมมือกันมากนักโดยเฉพาะในปัจจุบันโลกมีความก้าวหน้าและซับซ้อน

การพัฒนาชุมชนต้องอาศัยหลายหน่วยงานเข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่นนั้นจึงจะมีความเจริญเท่ากัน การที่จะสร้างความสัมพันธ์ให้ดีที่สุดนั้น เกิดจากบทบาทหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ครูผู้สอนที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมที่นำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน นำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชนและให้บริการแก่ชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนาจึงมีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

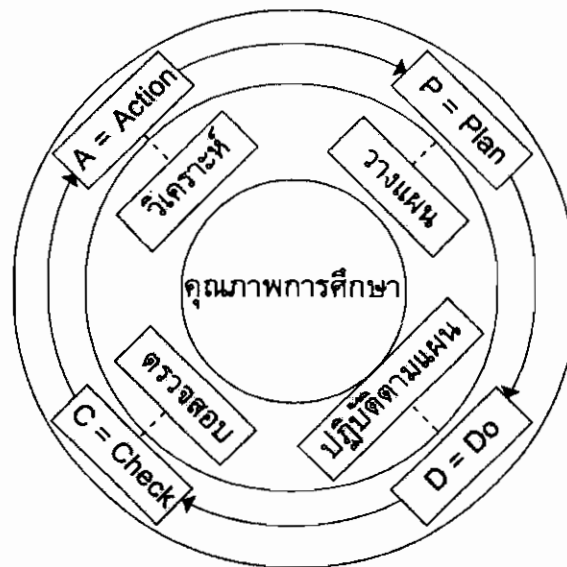
(1) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการระดมความคิดเห็น อุดมคติ วิเคราะห์ข้อจำกัด โอกาสของการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกขององค์กรและท้องถิ่น ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในสิ่งที่ต้องร่วมประสานสัมพันธ์พัฒนาสู่ความก้าวหน้าต่อไป

(2) การจัดทำแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะเป็นข้อกำหนดที่สำคัญร่วมกับชุมชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แผนจะเป็นทิศทางเป็นข้อตกลงและเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการศึกษา การปฏิบัติงานที่ไม่มีแผนย่อมส่งผลให้การสร้างสัมพันธ์กับชุมชนด้อยประสิทธิภาพ

(3) การปฏิบัติตามแผนเป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญที่จะทำให้กิจกรรมที่ตกลงและมีพันธะร่วมกันให้เกิดความสำเร็จ เป็นไปตามแผน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพมากยิ่งขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกด้วย

(4) การตรวจสอบ รายงาน ประเมินผล เป็นการศึกษา วิเคราะห์พิจารณาถึงกิจกรรม งาน โครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดหรือไม่ และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากกระบวนการขั้นตอนของการศึกษา ฝึกอบรมและพัฒนาข้างต้น จะต้องมีการตรวจสอบทุกขั้นตอนด้วย PDCA ย่อมส่งผลให้โรงเรียนและชุมชนมีความต้องการที่สอดคล้องกัน มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการศึกษาและส่งผลให้การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังตามแผนภูมิต่อไปนี้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ยังมีแนวทางและรูปแบบและองค์ประกอบอื่นอีกมากมาย เช่น

5.2.2 แนวทางสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

- (1) ดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
- (2) การติดต่อกับชุมชนต้องมุ่งให้เกิดเจตคติที่ดี
- (3) ดำเนินการต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน
- (4) สร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม
- (5) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน
- (6) ใช้วิธีดำเนินงานง่ายๆ และเป็นกันเองกับประชาชน
- (7) ใช้วิธีการดำเนินการให้หลากหลายที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละ

ชุมชน

- (8) ให้เกียรติและยกย่องชุมชนที่ให้ความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน
- (9) ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ
- (10) ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยการให้ประชาชนได้มีบทบาทมากที่สุด

5.2.3 ขอบข่ายการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียนในงานความสัมพันธ์กับชุมชน ครอบคลุมงาน 6 งาน คือ

- (1) งานให้บริการชุมชน
- (2) งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
- (3) งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ
- (4) งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (5) งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิฯ
- (6) งานประชาสัมพันธ์

5.2.4 แนวทางและวิธีการ

(1) งานให้บริการชุมชน หมายถึง การบริการที่โรงเรียนให้กับชุมชน ตามความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล วิชาการ อาชีพ การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือ การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุครุภัณฑ์ การให้ให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ธนาคารข้าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด เป็นต้น

(2) งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การรับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่าง ทั้งทางด้านวิทยากร แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่หรือคำแนะนำ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวโรงเรียนได้วางแผนหรือโครงการในการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้า และเมื่อได้รับการสนับสนุนจะจัดกิจกรรมยกย่องให้เกียรติออกเกียรติบัตรหรือรายงานผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพื่อออกเกียรติบัตรหรือเครื่องหมายตอบแทนตามระเบียบทางราชการต่อไป

(3) งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆ หมายถึง การดำเนินงานหรือกิจกรรมของโรงเรียน ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดงานประจำปี การจัดงานวันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง หล่อเทียนจำนำพรรษา วันไหว้ครู วันพ่อ วันแม่ วันแจกประกาศนียบัตร ทศนศึกษาชุมชน การพัฒนาชุมชน การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

(4) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานที่โรงเรียนต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2539 ซึ่งจะต้องดำเนินการตั้งแต่การสรรหา การเสนอแต่งตั้ง การเสริมความรู้บทบาทหน้าที่การจัดประชุมและดูแลให้ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการพัฒนาตามที่รัฐต้องการ

(5) งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ เพื่อการแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้ง รวมทั้งสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้ง รวมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มเหล่านี้ได้มีโอกาสให้คำปรึกษา จัดตั้งกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียนหรือร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน ให้มีความพร้อมด้านต่างๆ มากขึ้น

(6) งานประชาสัมพันธ์ เป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นงานที่จะเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินการของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน รวมทั้งจะเป็นสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ปฏิบัติโดยทั่วไป เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำจุลสาร สิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การออกข่าวทางสื่อสารมวลชน การจัดทำหอกระจายข่าว เสียงตามสายหรือการพูดประชาสัมพันธ์ ในงานพิธีต่างๆ ที่มีโอกาส เป็นต้น

จากแนวทางและวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามที่กล่าวมา ต้องยึดหลักการในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ความจริงใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่จัดนั้นจะต้องทำให้หลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำข้อสังเกตในการสร้างความสัมพันธ์นี้ มิใช่ดูที่การช่วยเหลือของชุมชนแต่ฝ่ายเดียว จะต้องพิจารณาโดยองค์รวมและที่สำคัญ คือ โรงเรียนและชุมชนมีการพัฒนาไปพร้อมกัน

5.3 การให้และการรับบริการของชุมชน

โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญของชุมชนที่จะเป็นชุมพลังขับเคลื่อนเจริญก้าวหน้าของชุมชนในทุกรูปแบบและในขณะเดียวกัน ชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะกำหนดทิศทางของโรงเรียนว่าจะดำเนินการพัฒนาร่วมกันเป็นไปรูปแบบใด จึงเป็นลักษณะสองทาง ทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ

5.1.3 ความสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในงานการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะงานความสัมพันธ์กับชุมชน จะมีความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เป็นที่ยอมรับว่าขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนที่ชุมชนศรัทธา โรงเรียนประถมศึกษานั้นเป็นสถาบันของรัฐและชุมชน จึงมีภารกิจเพื่อชุมชน โดยเฉพาะเป็นศูนย์พัฒนาชุมชนด้วย โรงเรียนจึงมีความสำคัญใน 3 ด้าน คือ

(1) เป็นศูนย์รวมข่าวสาร ด้วยการให้ข่าว ความเคลื่อนไหวต่างๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีโอกาสเข้าศึกษาและร่วมกิจกรรมต่างๆ

(2) เป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับด้านอาชีพโดยโรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้และฝึกอาชีพให้ชุมชนรวมทั้งการส่งเสริมอาชีพและทำแปลงสาธิตด้วย

(3) เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม โดยปกติโรงเรียนประถมศึกษาจะเป็นผู้นำ และจัดงานประเพณี การประกวดหรือแสดงการละเล่น กีฬา กิจกรรมนันทนาการ เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือบางแห่งสามารถจัดตั้งศูนย์รวมวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นด้วย

โดยสรุปการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จะเกี่ยวข้องกับบุคลากรในโรงเรียน และชุมชนที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน จึงมีบทบาทสรุปได้ดังนี้

5.3.2 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การที่ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ต้องพัฒนาตนเองและกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ดังนี้

(1) การสร้างศรัทธาในตนเอง ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนต้องพยายามพัฒนาตนเองให้ชุมชนได้เกิดความศรัทธาร่วมมือกันปฏิบัติงาน เช่น การศึกษาหาความรู้ให้เป็นผู้รอบรู้ ปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณลักษณะนิสัยคุณธรรมให้เป็นที่ยอมรับและชุมชนปรารถนา

(2) การร่วมกันสร้างศรัทธาให้สถาบัน ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้ชุมชนมีความภูมิใจและเชื่อมั่นในการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้า มีชื่อเสียง มีคุณภาพ นักเรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถตรงตามหลักสูตร และสังคมต้องการ สภาพของโรงเรียนร่มรื่นเป็นปัจจุบัน ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้า ขณะการประกวดในเรื่องต่างๆ หรือในระดับต่างๆ จนถึงเป็นระดับโรงเรียนรางวัลพระราชทาน เป็นต้น

(3) การสร้างความสนิทสนมกับชุมชน ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญในการสร้างความสนิทสนมกับชุมชน ด้วยการให้เวลาต้อนรับให้บริการด้วยความเต็มใจ ไปร่วมงานช่วยเหลือพัฒนาชุมชนเป็นประจำ รวมทั้งการไปเยี่ยมเยียนชุมชนหรือผู้ปกครองที่ประสบโชคหรือประสบทุกข์ภัย

(4) การเสริมสร้างเกียรติคุณชุมชน ผู้บริหารและคณะครูจะต้องให้เกียรติแก่ชุมชนหรือคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน เช่น การต้อนรับ การเชิญชวนร่วมงาน การกล่าวคำยกย่อง การมอบเกียรติบัตร และการประกาศเกียรติคุณเป็นประจำ

(5) การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนผู้บริหารและคณะครูต้องร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างหลากหลายและเป็นประจำ โดยถือหลักมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก มุ่งเน้นความร่วมมือมากกว่าการต้องการทรัพย์สินมาพัฒนาโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว และการจัดกิจกรรมทุกครั้งหากคณะครูร่วมจัดทำโดยพร้อมเพรียงกัน ยิ่งเป็นการสร้างศรัทธาให้ชุมชนอย่างมาก

(6) การร่วมกันประชาสัมพันธ์โรงเรียน ผู้บริหารและคณะครูทุกคนต้องถือว่ามีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์งานให้ชุมชนทราบ ด้วยวิธีการต่างๆ ตามที่มีโอกาส และต่อเนื่องตลอดเวลา จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามบทบาทมากยิ่งขึ้น

5.3.3 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่มีความตั้งใจ เสียสละ อุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 13 กำหนดให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังนี้

- (1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- (3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- (4) กำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- (5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและมาตรฐาน
- (6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ
- (7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ
ด้านงบประมาณ

(8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสาน จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

(9) สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถาน ศึกษาต่อสาธารณชน

(11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงาน ตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

(12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด ของสถานศึกษานั้น

5.3.4 การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ในชุมชนทุกชุมชนจะมีทรัพยากรที่จะนำมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนา มากมาย จะแตกต่างกันตามความสมบูรณ์ของชุมชนนั้นๆ โดยสรุปเป็นเครื่องชี้ว่าทรัพยากร ในชุมชนมีสิ่งใดบ้าง

(1) ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง ป่าไม้ น้ำตก สวนสาธารณะ เป็นต้น

(2) ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน บุคลากรในชุมชนและโรงเรียน ซึ่งมีทั้งความรู้ ความคิด แรงงาน เป็นต้น

(3) ทรัพยากรทางเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องยนต์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

(4) ทรัพยากรด้านสถาบัน ได้แก่ ที่ทำการศาสนา สภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล สุขาภิบาล สมาคม บริษัท ร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรม ที่ประกอบ วิชาชีพ เป็นต้น

(5) ทรัพยากรการพัฒนา ได้แก่ คุรุภัณฑ์ งบประมาณ เป็นต้น จากที่ กล่าวข้างต้น โรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของชาติ ดังนั้น บทบาทของโรงเรียนและชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ได้ บุคลากร

ทางการศึกษา โดยเฉพาะครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน องค์กรชุมชน หรือที่เกี่ยวข้องจะต้องหาวิธีการ ตลอดจนรูปแบบเชื่อมความสัมพันธ์และพัฒนาาร่วมกันสู่ความเจริญก้าวหน้าสืบไป

5.4 เครือข่ายการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความมีพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้า แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้หรือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ในปัจจุบันเครือข่ายการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาและกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ในอันที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทุกด้าน เช่น การปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

5.4.1 ประเภทเครือข่ายการเรียนรู้

- (1) สถานที่ ได้แก่ วัด สถานข้าราชการ พิพิชภัณฑ์ แหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ บ่อ หนอง คลอง บึง เป็นต้น
- (2) วัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิตของบุคคล ชุมชน สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี บริบทสังคม เป็นต้น
- (3) บุคคล ได้แก่ บุคคลในท้องถิ่น ชุมชน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง บุคคลสำคัญ เป็นต้น

จากสาระประเภทของเครือข่ายการเรียนรู้ข้างต้น ในความเป็นจริงอาจมีอีกมาก เพราะเครือข่ายการเรียนรู้นั้นหมายถึงสรรพสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณภาพอย่างบูรณาการต่อธรรมชาติ เห็นคุณค่าบุคคล สถานที่ และวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับเครือข่ายการเรียนรู้

5.4.2 การบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แจ้งให้โรงเรียนในสังกัดรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญทางการศึกษา ซึ่งจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งข้อมูลข้างต้นและการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดนั้น โรงเรียนต้องบริหารจัดการอย่างมีระบบดังนี้

(1) การวิเคราะห์ศึกษาหาความจำเป็นของเครือข่ายการเรียนรู้ โรงเรียนควรให้ครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องวิเคราะห์หลักสูตรกำหนดการสอนและแผนการสอนในทุกวิชาหรือทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยคำนึงถึงกิจกรรมและสาระการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น ซึ่งจะเป็นการตอบคำถามการได้มาของเครือข่ายการเรียนรู้ ความจำเป็นและความสอดคล้อง

(2) สำรวจและรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เป็นการแสวงหาข้อมูล และแหล่งเครือข่ายการเรียนรู้ อาจเป็นการสอบถามจากบุคคลสำคัญ แหล่งค้นคว้า ศูนย์ข้อมูล ห้องสมุด เป็นต้น

(3) การคัดเลือกเครือข่ายการเรียนรู้ โรงเรียนควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน การคัดเลือกแหล่งเครือข่ายการเรียนรู้เป็นการจัดลำดับความสำคัญของสาระการเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(4) การบริหารจัดการระบบเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นการนำรายการเครือข่ายการเรียนรู้มากรอกข้อมูลในระบบแฟ้มหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ตามความเหมาะสม อาจแยกเป็นหมวดวิชาหรือประเภท เช่น สถานที่ วัฒนธรรม บุคคล เป็นต้น โดยจัดทำเป็นรหัส สามารถเรียกหรือค้นคว้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว การบริหารจัดการควรมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เช่น ฝ่ายวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้ โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยรวม

(5) การประเมินผลมีความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบ ประเมิน และรายงานผล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนต่อไป

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการเรียนรู้สิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ต้องใช้วิธีการเรียนรู้ เครื่องมือการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างสมดุล มุ่งเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โรงเรียนจึงต้องตระหนักที่จะหาแหล่งเรียนรู้มาสนับสนุน ส่งเสริมกาชเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงสุด

6. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

“การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกับประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องรับใช้หรือให้บริการการประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นกระบวนการไม่ตรีสัมพันธ์สองทาง คือโรงเรียนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบรรดาความคิดต่างๆ กับประชาชนที่เกี่ยวข้อง” (ภิญโญ สาธร, 2514 : 264)

การประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนทราบถึงการดำเนินงานและกิจการต่างๆ ของโรงเรียน
2. เพื่อสร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษา
4. เพื่อการประสานงานระหว่างผู้ปกครอง ครู และชุมชน
5. เพื่อชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจนโยบาย และกิจการของโรงเรียนดีขึ้นในกรณีที่เกิดการเข้าใจผิด

6. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการศึกษาต่างๆ ของโรงเรียน เช่น สนับสนุนและช่วยเหลือด้านการเงิน แรงงาน และกำลังใจ เป็นต้น

หลักการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ โรงเรียนจะก่อให้เกิดผลดีได้นั้น ควรยึดหลักการ ดังนี้ :

1. ดำเนินการอย่างตรงไปตรงมา ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
3. ติดต่อสื่อสารกับประชาชนในชุมชน โดยส่งข่าวดีให้ชุมชนทราบ
4. ยินดีรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
5. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน

งานประชาสัมพันธ์ที่สำคัญของโรงเรียน (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2523 : 162) มี ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยวิธีการให้ครูไปร่วมกิจกรรมของชุมชน และเชิญผู้ปกครองและประชาชนมาเยี่ยมโรงเรียนทั้งในเวลาปกติและเทศกาลต่างๆ

2. เชิญประชาชนที่เป็นผู้นำของชุมชนมาเป็นคณะกรรมการการศึกษา หรือเป็น คณะที่ปรึกษาของโรงเรียน

3. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู และจัดกิจกรรมของสมาคมตามสมควร

4. สนับสนุนให้จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า และการจัดกิจกรรมของสมาคม

5. จัดตั้งแผนกประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และมีกิจกรรมของแผนกตามสมควร เช่น จัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียน หรือจัดทำจดหมายข่าว เพื่อส่งข่าวไปยังผู้ปกครองของ นักเรียน และส่งข่าวไปยังสื่อมวลชน เพื่อแจ้งให้ทราบหรือเพื่อแถลงข่าวความเคลื่อนไหว ของโรงเรียน

โรงเรียนที่มีส่วนงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนโดยเฉพาะ ควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยตรง หน้าที่ของผู้รับผิดชอบ งานประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีดังนี้

1. กำหนดแผนงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนตามนโยบายของผู้บริหาร

2. จัดทำสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ โบปลิวิ เพื่อรวบรวมข่าวเกี่ยวกับ โรงเรียน

3. เขียนบทความหรือข่าวของโรงเรียนส่งให้สื่อมวลชน

4. ตอบข้อข้อใจของประชาชน

5. รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับ โรงเรียน

7. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสิ่งสำคัญประการแรกคือ จะต้องสร้างความเข้าใจอันดีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในโรงเรียนก่อน ประการที่สอง ครูทุกคนจะต้องมีความเข้าใจและรอบรู้งานทุกๆ ด้านของโรงเรียน และถือว่าตนเองมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียนต่อชุมชน พร้อมทั้งจะชี้แจงแสดงเหตุผลที่ถูกต้องที่ควรต่อชุมชน และมีใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน

สนิท สุวรรณทัต และคณะ (2505 : 51-52) ได้เสนอแนะวิธีและเครื่องมือสำหรับ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนใช้จดหมายติดต่อกับผู้ปกครองในรูปข่าวสาร การชี้แจงหรือแจ้งผลการ เรียนของเด็ก การเสนอความคิดเห็น ตลอดจนการแสดงความยินดีต่างๆ

2. ใช้บัตรงานหรือสมุดรายงานติดต่อกับผู้ปกครองให้รับทราบผลการเรียนของเด็ก สุขภาพความประพฤติ เพื่อจะช่วยแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น
3. เชิญหรือกระตุ้นให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสไปเยี่ยมโรงเรียนอยู่เสมอ
4. ครูในโรงเรียนควรได้มีโอกาสไปเยี่ยมหมู่บ้านให้ครบทุกหมู่บ้านอย่างน้อยปีละครั้ง
5. จัดทำหนังสือพิมพ์หรือข่าวสารของโรงเรียนแล้วส่งให้ผู้ปกครองหรือประชาชนในชุมชนเพื่อทราบความเคลื่อนไหวและกิจกรรมของโรงเรียน
6. จัดแสดงนิทรรศการของโรงเรียน เพื่อเสนอผลงานแก่ประชาชน
7. จัดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมและแสดงผลงานของโรงเรียนและนักเรียน
8. จัดสาธิตทางวิชาการของโรงเรียน และเชิญผู้ปกครองหรือประชาชนมาสังเกตการสาธิตด้วย เช่น สาธิตการสอน การเกษตร ฯ
9. จัดสัปดาห์แห่งการศึกษา จัดรายการรื่นเริงที่โรงเรียนแล้วเชิญผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมาร่วมกิจกรรมด้วย
10. จัดฉลองครบรอบวันเกิดโรงเรียน เชิญประชาชนมาร่วมงานแล้วถือโอกาสพูดรายงานกิจกรรมของโรงเรียนแก่ประชาชน
11. ให้มีการแสดงสุนทรพจน์ในวันสิ้นปีการศึกษา หรือพิธีแจกประกาศนียบัตรแก่นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นโรงเรียนต้องทราบพื้นฐานของสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมลักษณะของประชาชน กลุ่มต่างๆ ในชุมชน และสายงานการสื่อสาร เป็นต้น และโรงเรียนยังต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ
 1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อของชุมชนการ แสดงออกในการยอมรับหรือไม่ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายในชุมชน ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่โรงเรียนควรให้ความสนใจ โดยการศึกษาถึงรายละเอียดต่างๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 2. ลักษณะของประชาชนในชุมชน จะเห็นว่าระดับการศึกษาในชุมชนหนึ่งๆ ประชาชนแต่ละคนจะมีพื้นฐานการศึกษาแตกต่างกันโรงเรียนต้องให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เมื่อพ่อแม่และผู้ปกครอง

เข้าใจโรงเรียนได้ถูกต้อง เขาก็จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเด็กนักเรียนและชุมชน

3. การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน โรงเรียนต้องคำนึงถึงกลุ่มต่างๆ ในชุมชนด้วย เพราะชุมชนหนึ่งจะมีบุคคลต่างกลุ่มกัน โรงเรียนต้องใช้วิธีการในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลแต่ละกลุ่ม แตกต่างกันไปแล้วแต่ความเหมาะสม

4. โรงเรียนต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ผ่านมามีประสบความสำเร็จเพียงใด มีปัญหา หรืออุปสรรคในการดำเนินการหรือไม่ ประชาชนให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียน หรือมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนหรือไม่ โรงเรียนต้องเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ในอดีตและปัจจุบันในเรื่องดังกล่าว เพื่อหาทางแก้ไขสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้อง

5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นเรื่องที่ยาก เพราะโรงเรียนต้องให้ความรู้ เปลี่ยนแปลงความคิดและทัศนคติของประชาชนในชุมชน ให้มีความคิดเห็นคล้อยตาม ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาและความอดทน ประกอบกับโรงเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการปฏิบัติงาน และมีการประเมินผล เพื่อจะได้รู้ผลการปฏิบัติงานว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ถ้าโรงเรียนปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าว โครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็จะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายในที่สุด

ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรคำนึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความต้องการที่เกี่ยวกับความเจริญขององคกรของแต่ละคนและการพัฒนาสังคม และชุมชนไปพร้อมๆ กัน

2. กระบวนการของการสัมพันธ์ต้องใช้กระบวนการสองทาง

3. ใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ (2525 : 124-125) ได้ให้ข้อควรคำนึงที่สำคัญคือ "โรงเรียนจะต้องพยายามยกเส้นกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนออกเสีย พยายามให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากโรงเรียนมากที่สุดเท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของทางราชการ และในขณะเดียวกันโรงเรียนก็พยายามใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้"

8. สัมพันธภาพต่อชุมชน

ความสำคัญของสัมพันธภาพต่อชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับการติดต่อโดยทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรในชุมชน การติดต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมของบุคลากรดังกล่าวทำได้หลายวิธี คือ

1. การประชุมพบปะกัน
2. การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. การติดต่อทางโทรศัพท์
4. การติดต่อทางจดหมาย
5. การติดต่อโดยการเยี่ยมเยียนถึงบ้าน

การสร้างสัมพันธภาพต่อชุมชนจะสำเร็จได้นั้น โรงเรียนต้องศึกษาถึงธรรมชาติและความเป็นอยู่ของชุมชนเสียก่อน โรงเรียนควรมีความรู้ในเรื่องที่ชุมชนนั้นยึดถือและควรศึกษาว่าในชุมชนนั้นๆ มีการปฏิบัติกันอย่างไร โรงเรียนต้องสร้างความรู้สึกรักที่ประทับใจ และสร้างความน่าสรรเสริญให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ทั้งต้องแสดงความคิดเห็นซึ่งทำให้ชุมชนมีความเข้าใจถึงความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน พร้อมทั้งประโยชน์ที่โรงเรียนและชุมชนจะได้รับร่วมกัน

การรับรองแขกของโรงเรียน

การติดต่อระหว่างโรงเรียนกับประชาชนในชุมชน เป็นการสร้างสัมพันธภาพอันดีให้เกิดขึ้นแก่โรงเรียนและชุมชน การติดต่อกับชุมชนนั้นทางโรงเรียนต้องตระหนักถึงความสุภาพ เรียบร้อย และมารยาทที่ดีในการต้อนรับแขกของบุคลากรโรงเรียนหรือการติดต่อกับประชาชนในชุมชนที่เข้ามาเยี่ยมเยียนโรงเรียนในโอกาสต่างๆ เช่น การประชุมผู้ปกครองและครู, การแข่งขันกีฬา, การเปิดอาคารใหม่ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องฝึกฝนบุคลากรของโรงเรียนให้ได้รับความสำเร็จในการติดต่อกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาติดต่อกับโรงเรียน

การฝึกฝนเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน

บุคลากรในโรงเรียนทุกคนควรทราบถึงการวางตัวเวลาพบผู้มาเยี่ยมโรงเรียนและควรทราบว่าผู้มาเยี่ยมโรงเรียนนั้นคือใคร บุคลากรทุกคนต้องแสดงออกซึ่งความสุภาพและต้องต้อนรับด้วยความเต็มใจ โรงเรียนควรจัดทำหนังสือคู่มือแนะนำบุคลากรโรงเรียนในเรื่องวิธีการต้อนรับ สิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจในการต้อนรับ สิ่งสำคัญในการต้อนรับแขกของโรงเรียนที่ควรแนะนำในหนังสือนั้นมีดังนี้

1. ให้สมมุติว่าไม่มีใครเป็นศัตรูกับโรงเรียน และต้องเข้าใจว่าการที่ประชาชนทำ ความยุ่งยากมาให้ เพราะเขาเหล่านั้นต่างก็มีจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงโรงเรียน
 2. มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน เช่น จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน และที่มาของงบประมาณของโรงเรียน เป็นต้น
 3. ปฏิบัติต่อผู้ที่ให้ความอุปถัมภ์โรงเรียนทุกคนเหมือนๆ กัน โดยการเต็มใจรับฟัง แสดงความเข้าใจ เพราะท่าทีของท่านสามารถกระตุ้นให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจได้
 4. อย่าทำให้ผู้อื่นรู้สึกว่าคุณทำตัวเหนือเขา
 5. หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะที่โรงเรียนหรือที่ใด ๆ ก็ตาม
 6. ให้ความรักและความเข้าใจต่อผู้ร่วมงาน
 7. อย่าก่อให้เกิดความบาดหมางกันในที่ประชุม
 8. อย่าทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณโรงเรียนมี "ความลับ" ควรให้ความกระจ่างเกี่ยวกับ โรงเรียนต่อชุมชน
 9. เตือนตัวเองท่านเสมอว่าเสียงพูดโทรศัพท์ของท่านเป็นเสียงที่แสดงถึงความเป็น มิตร มีชีวิตชีวา น่าสนใจและกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือ เป็นผู้ฟังที่ดี หลีกเลี่ยงการโต้แย้ง
 10. แสดงความเป็นมิตรกับผู้มาเยี่ยม และกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือ
 11. อย่าผลัดวันประกันพรุ่ง พยายามหารายละเอียดหรือข้อมูลที่ประชาชนในชุมชน ต้องการทราบทันที ถ้ายังหาข้อมูลให้ได้ทันที ควรอธิบายถึงเหตุผลและขอโทษพร้อมกับ รับปากว่าจะพยายามหาข้อมูลให้ได้ และจะติดต่อกลับไป
 12. อย่าให้คำตอบในเรื่องที่ท่านไม่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ
- นอกจากจัดทำคู่มือให้คำแนะนำในการต้อนรับแขกของโรงเรียนแก่บุคลากรโรงเรียน แล้ว การจัดให้มีการฝึกอบรม เลขานุการ เสมียน พนักงาน และคณงานเป็นพิเศษ เพราะ บุคคลเหล่านี้จะเป็นบุคคลพวกแรกที่ติดต่อกับชุมชน สิ่งที่เขาควรทราบคือ ปรัชญาของ โรงเรียน การจัดการภายในโรงเรียน หน้าที่ของผู้บริหารและคณะครูผู้สอนในโรงเรียน เป็นต้น
- คุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้เข้ารับการฝึกอบรม**
- การฝึกอบรมบุคคลที่ทำหน้าที่เลขานุการ และทำหน้าที่เสมียน พนักงานนั้นจะได้ รับผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว และได้ผลดีถ้าบุคคลเหล่านั้นได้รับการคัดเลือกในเรื่องที่เกี่ยวกับการวางตัวได้เหมาะสม เป็นผู้มีบุคลิกดี มีไหวพริบ มีความระมัดระวัง รู้จักกาลเทศะ และ เป็นผู้มีความสุขภาพ รู้จักแต่งกายอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการสนทนา มีความจำดี

เช่นรายชื่อของแขกที่มาติดต่อ และสามารถจำหน่ายตาของแขกได้อย่างแม่นยำ บุคคลเหล่านี้ควรเรียนรู้ถึงการพบปะกับบุคคลหลายชนิดด้วยกัน และต้องทราบถึงความรู้สึกที่เขาต้องการให้ช่วยเหลือ รู้จักชมความรู้สึก เป็นคนใจเย็น เพราะสิ่งดังกล่าวจำเป็นมากเมื่อพบปะกับแขกที่มีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย และเอาแต่ใจตัวเอง นอกจากนี้ต้องเป็นคนพูดจาชัดเจนใช้ภาษาได้ถูกต้อง การที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีให้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น บุคลากรโรงเรียนจะต้องระลึกเสมอว่าผู้ที่เข้ามาติดต่อกับทางโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อโรงเรียนทั้งสิ้น

สถานที่ทำงานของโรงเรียน

สถานที่ทำงานของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้แขกผู้มาเยี่ยมโรงเรียนมีความรู้สึกประทับใจ และนำเอาความรู้สึกนี้ไปเผยแพร่ต่อชุมชน สถานที่ทำงานของโรงเรียน จะสะท้อนไปถึงความรู้สึกของความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทุกๆ ห้องที่แขกมาติดต่อกับบุคลากรโรงเรียน และสถานที่นั่งคอยเพื่อการนัดพบ ควรตกแต่งอย่างมีรสนิยมใช้ครุภัณฑ์สำนักงานอย่างดี ฝาผนังติดรูปภาพสวยๆ สีที่ใช้ทาห้องเป็นสีที่สะอาด และควรมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้แขกมีความรู้สึกว่าเป็นบ้านของตน พร้อมกับมีพนักงานต้อนรับที่ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการต้อนรับโดยเฉพาะ เทคนิคบางอย่างสามารถนำมาใช้กับระบบโรงเรียนได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ หรืออาจเสียเพียงเล็กน้อย แต่ได้ประโยชน์คุ้มค่า คือการคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่เลขานุการหรือเสมียน ให้ทำหน้าที่เป็นพนักงานต้อนรับ และกำหนดงานอื่นๆ ให้ทำในขณะที่เขานั่งอยู่ที่โต๊ะต้อนรับ

การรับโทรศัพท์และการติดต่อทางจดหมาย

การติดต่อกับโรงเรียนของผู้ปกครอง บิดามารดานักเรียน ตลอดจนประชาชนในชุมชนนั้น นอกจากจะมาเยี่ยมเยียนโรงเรียนด้วยตนเองแล้ว ยังสามารถติดต่อกับโรงเรียนโดยทางโทรศัพท์ หรือมีจดหมายติดต่อมา บ่อยครั้งที่ทางโรงเรียนได้รับโทรศัพท์ และจดหมายจากบุคคลในชุมชน ดังนั้นการติดต่อทางโทรศัพท์ และทางจดหมายก็ถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การติดต่อทางโทรศัพท์

การที่มีโทรศัพท์มาถึงโรงเรียน ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สุด ไม่ว่าจะโทรมาหาผู้บริหาร ครู เลขานุการ เสมียนพนักงาน และครูพิเศษก็ตาม ตามที่โรงเรียนได้เปิดบริการทางโทรศัพท์นั้น ทำให้โรงเรียนและชุมชนสามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ประชาชน

สามารถหาหมายเลขโทรศัพท์ได้จากสมุดแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ แต่ก็บ่อยครั้งที่ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อทางโทรศัพท์ เพราะเมื่อโทรศัพท์มายังโรงเรียนแล้วปรากฏว่าสายไม่ว่าง เสมียนเป็นผู้คอยรับโทรศัพท์จากบุคคลภายนอกจะต้องได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษในการใช้เครื่องโทรศัพท์ เพื่อเป็นศูนย์กลางติดต่อกับโทรศัพท์ภายในอีกทีหนึ่ง เสมียนผู้ทำหน้าที่ติดต่อและรับโทรศัพท์นี้จะต้องเป็นผู้มีความสุภาพมีมารยาทในการพูดจาติดต่อกับบุคคลภายนอกที่โทรศัพท์เข้ามาติดต่อกับทางโรงเรียน และถ้าสายที่ผู้โทรศัพท์เข้ามายังไม่ว่าง เสมียนรับโทรศัพท์ควรจะบอกให้ผู้โทรศัพท์ถือสายรอสัก 2-3 นาที แล้วกล่าวขอบคุณที่ผู้โทรศัพท์มารุณารอ แต่ถ้าเห็นว่รอนานๆ หลายๆ นาทีแล้วสายยังคงไม่ว่าง เลขานุการหรือเสมียนผู้ทำหน้าที่รับโทรศัพท์ควรบอกให้ผู้โทรศัพท์มาวางหูเสียก่อน และเมื่อสายว่างจะเป็นฝ่ายโทรศัพท์ไปบอก การพูดติดต่อกับทางโทรศัพท์จำเป็นจะต้องรักษาระดับของน้ำเสียงพูดจาให้ชัดเจน พูดด้วยเสียงสุภาพไม่พูดเร็วจนฟังไม่ทัน หรือพูดซ้ำหรือค่อยเกินไปอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายรำคาญ การติดต่อกับทางโทรศัพท์นั้นจำเป็นจะต้องใช้ถ้อยคำที่สุภาพ มีการขอโทษ ขอบุณ หรือกรุณา เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่โอกาสในการใช้คำต่างๆ เมื่อผู้ติดต่อโดยโทรศัพท์ถึงโรงเรียนได้รับการต้อนรับที่ดีทางโทรศัพท์ จะทำให้รู้สึกเป็นมิตรต่อโรงเรียน โรงเรียนควรมีการปรับปรุงการใช้โทรศัพท์ โดยพยายามหาเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การติดต่อโดยทางจดหมาย

การติดต่อโดยทางจดหมายนั้น นับว่าเป็นประโยชน์มากอีกอย่างหนึ่งในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับโรงเรียน นอกเหนือจากการพบปะกันโดยตรง การติดต่อกับทางโทรศัพท์และการติดต่อกับทางจดหมายซึ่งผู้เขียนสามารถติดต่อกับโรงเรียนโดยตรงและเป็นการติดต่อที่ประหยัด ประโยชน์จากการติดต่อกับทางจดหมายนั้นเป็นผลในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทั้งนี้เพราะการเขียนจดหมายติดต่อนั้นผู้เขียนใช้ถ้อยคำที่ถนอมถนอมแล้วว่คำที่ทั้งยังบอกรายละเอียดที่ถูกต้อง เช่น บนหัวกระดาษเขียนจดหมายต้องเขียนชื่อโรงเรียนที่ตั้งของโรงเรียน และเบอร์โทรศัพท์ และต้องเขียนชื่อสำนักงานซึ่งจดหมายจะส่งไป กระดาษที่ใช้เขียนจะต้องเป็นกระดาษที่มีคุณภาพดี และของจดหมายก็ต้องใช้อย่างดีด้วย การเขียนจดหมายจะถูกต้องสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อเขียนเนื้อหาให้ถูกต้องตัวสะกดต่างๆ ก็ต้องถูกต้อง การจำหน่ายของที่จะส่งและจำหน่ายถึงผู้ส่ง ควรให้ถูกต้องชัดเจน การเขียนจดหมายจะต้องรู้จักวางแบบฟอร์มอย่างระมัดระวังและให้สอดคล้องกับหน้ากระดาษ จะทำให้ผู้รับจดหมายรู้สึกชื่นชม

ที่ได้รับจดหมายนั้น จดหมายที่ใช้ติดต่อกับบุคคลใดก็ตาม ควรใช้พิมพ์และต้องคำนึงถึงความสะอาดเรียบร้อย ช่องไฟเว้นให้สวยงาม และควรอ่านทบทวนก่อนลงลายมือชื่อ ทางโรงเรียนไม่ควรปล่อยให้จดหมายฉบับใดออกไปจากโรงเรียนโดยไม่ได้ตรวจข้อผิดพลาด การตอบรับจดหมายนั้นไม่ควรปล่อยไว้หลาย ๆ วันเพราะดูเหมือนกับว่าผู้รับจดหมายขาดความเคารพในเจ้าของจดหมาย ในกรณีที่เกิดเหตุตอบจดหมายล่าช้าไป ผู้ตอบควรขอโทษและให้เหตุผลที่ตอบจดหมายล่าช้า โดยทั่ว ๆ ไปการเขียนจดหมายควรเขียนให้กะทัดรัดได้ใจความชัดเจน

การรับข้อร้องเรียน

การร้องเรียนนี้เกิดจากประชาชนในชุมชนเกิดความไม่พอใจโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ กัน เช่น ไม่พอใจการจัดโปรแกรมการศึกษา หรือไม่พอใจระเบียบปกครองนักเรียน เป็นต้น ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนจะร้องเรียนบุคคลในโรงเรียน ซึ่งทั้งนี้หมายถึงสมาชิกสภาผู้บริหารงานโรงเรียน ครู และเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ในโรงเรียนในการร้องเรียนต่าง ๆ นี้ไม่ว่าจะมีเหตุผลสมควรหรือไม่ก็ตาม ประชาชนในชุมชนก็ยังยึดถือหลักปฏิบัตินี้อยู่

ความสำคัญของการร้องเรียน

การปฏิบัติในการร้องเรียนที่ถูกต้องนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นการกระทำเพื่อเหตุผลหลาย ๆ อย่าง บิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนอื่น ๆ ในชุมชนได้ทำการร้องเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ทำให้เขาพอใจ ถ้าทางโรงเรียนไม่ยอมรับข้อร้องเรียนนั้นก็คือโรงเรียนได้ทำลายสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การที่ประชาชนเกิดความไม่พึงพอใจโรงเรียนนั้นบ่อยครั้ง เนื่องจากความไม่เข้าใจในนโยบายทางการศึกษาและหลักปฏิบัติต่าง ๆ ของโรงเรียน ความเข้าใจผิดเหล่านี้สามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว เมื่อทางโรงเรียนได้ตั้งหน่วยรับข้อร้องเรียน และจัดการตอบปัญหาข้อข้องใจโดยคำนึงถึงความยุติธรรมเป็นหลัก แต่ถ้าข้อร้องเรียนไม่ได้ผลตามที่ชุมชนต้องการการร้องเรียนของคนในชุมชนนั้นก็หาได้ยุติลงง่าย ๆ ไม่

ในวงการธุรกิจใหญ่ ๆ ได้ยึดเอาคำร้องเรียนเป็นแหล่งที่ใช้หาความรู้ในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน ได้มีการเก็บรักษาข้อมูลของคำร้องเรียนไว้เพื่อศึกษาไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องเล็กน้อยเพียงไร จากข้อมูลเหล่านี้ทำให้เขาสามารถเห็นภาพพจน์เกี่ยวกับทัศนคติที่ชุมชนมีต่อนโยบายของธุรกิจของเขา ความสำคัญในการร้องเรียนนั้นทำให้สามารถทราบถึงจุดอ่อนของการจัดตั้งบริษัท และการบริการที่ไม่ได้มาตรฐานพอ ในทำนองเดียวกันโรงเรียนควรจะยึดนโยบายและการปฏิบัติโดยคำนึงถึงความสำคัญของข้อร้องเรียนของชุมชน

จะดำเนินการโดยยึดนโยบายของโรงเรียนเป็นหลักไม่ได้ เพราะถ้าทางโรงเรียนทำอย่างนั้น ความร่วมมือที่จะได้จากชุมชนจะไม่เกิดขึ้น

การบริการเกี่ยวกับข้อร้องเรียน

การบริการเกี่ยวกับข้อร้องเรียน จะได้รับผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดหน่วยงาน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของผู้ที่ได้รับมอบหมาย การจัดหน่วยงานรับข้อร้องเรียนขึ้น ในโรงเรียนนั้น จะต้องวางจุดมุ่งหมายไว้อย่างชัดเจน ควรมีการจัดทำแผนภูมิคำร้องเรียนนี้ ไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้เพื่อจะให้เห็นว่าข้อร้องเรียนใดที่ควรแก่การพิจารณาก่อนหรือหลัง ควรมีการสรุปข้อร้องเรียนไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้เพื่อผู้บริหารงานจะได้ทราบถึงข้อผิดพลาดที่ โรงเรียนได้ทำไป และจากข้อมูลต่างๆ นี้เองทำให้สามารถนำมาศึกษาและจัดระบบงานของ โรงเรียนใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

การติดต่อกันในชีวิตประจำวัน

เจ้าหน้าที่ในโรงเรียนทุกคนได้มีการติดต่อกับประชาชนในชุมชนเป็นประจำ เช่น การพบปะกันในขณะที่เดินทางไปโรงเรียนและกลับจากโรงเรียน พบปะกันหลังเวลางาน ในวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดอื่นๆ การพบปะกันดังที่กล่าวมานี้เป็นการพบปะกันอย่าง ชธรรมดาๆ อาจเป็นการพบปะกันบนถนนหรือตามร้านค้าและตามงานสังคมต่างๆ ถึงแม้ว่า เวลาพบปะกันนั้นจะไม่ได้ให้ความสนใจกันมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนในชุมชนต่าง ก็ยอมรับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน และรู้สึกประทับใจกับการทำงานของเขา

เมื่อหลายปีมาแล้ว ในประเทศสหรัฐอเมริกา ครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนได้ถูก กลั่นแกล้งจากสภาการศึกษาและศึกษาธิการ โดยการกำจัดสิทธิของครูในด้านต่างๆ และยัง ละเลยการจ่ายเงินเดือนให้ครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนด้วย ทำให้ครูและเจ้าหน้าที่ของ โรงเรียนไม่มีกำลังใจในการทำงาน การทำงานเสื่อมประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลร้ายที่เกิดขึ้น แก่เด็กในโรงเรียน ปัจจุบันนี้สภาการศึกษาและศึกษาธิการได้ระลึกเสมอว่าการติดต่อระหว่าง เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนกับบุคคลภายนอกโรงเรียนนั้น เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเชื่อม สัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เมื่อโรงเรียนได้มีสัมพันธภาพอันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนแล้ว ประชาชนก็ได้เข้าใจระบบการทำงานของโรงเรียน ครูและเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียนก็มีโอกาสได้พูดถึงการทำงานของเขา และมีความรู้สึกรับผิดชอบในฐานะที่เป็น ตัวแทนที่ดีที่สุดของโรงเรียน

การใช้ชีวิตร่วมในชุมชน

ปัจจุบันปริมาณการติดต่อในสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทั้งโรงเรียนและผู้ที่มิอาชีพครูต่างก็รับเอาความสำคัญของปรากฏการณ์ใหม่ๆ นี้ไว้ด้วย เมื่อชีวิตในชุมชนทั้งด้านสังคมและพลเรือนได้ใกล้ชิดกันจนมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งในการเตรียมการเพื่อสร้างสัมพันธภาพในชุมชนนั้น จะต้องให้ความเข้าใจและฟังเสียงอย่างมากถึงการเตรียมพร้อมเพื่อโอกาสและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในชุมชน

ความสำคัญ

เมื่อสมาชิกของคณะกรรมการการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตชุมชน ความสำคัญที่ได้มาจากการสัมพันธภาพกับชุมชน มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ทศนคติของคนในชุมชนเปลี่ยนไปในขณะที่เขาได้รู้จักบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เขาไม่คิดอีกว่าบุคคลเหล่านี้เป็นชนชั้นพิกชั้นหนึ่ง นอกเหนือออกไปจากสังคมของเขา ตลอดจนจะช่วยเปลี่ยนแปลงคนพวกที่ค่อนข้างจะหัวสูงคนที่ไม่ทำอะไรจริงจังคนที่ไม่รู้จักเข้าสังคมและไม่สนใจอะไรเลยนอกจากอาชีพของตัวเอง ไม่มีวิธีการใดที่ดีไปกว่าการที่ทำให้เขาได้มาพบปะกับคนในสังคมโดยตรงและให้มีประสบการณ์สามัญบางอย่างร่วมกัน

2. การเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม เป็นโอกาสสำหรับผู้นำในสังคมและท้องถิ่นรวมทั้งบุคคลที่มีสถานะชั้นสูงขึ้นไป ซึ่งกลุ่มต่างๆ จะค้นหาตัวผู้ที่เชื่อว่าจะสามารถรับผิดชอบในการเป็นผู้นำได้ ซึ่งเขาจะพบว่าผู้ที่มีอาชีพครูนั้นมีพื้นฐานทางการศึกษาดีพอ มีความสามารถมองเห็นสังคมได้ชัด และมีประสบการณ์ ตลอดจนมนุษยสัมพันธ์ดีพอแก่การเป็นผู้นำในสังคม

3. การมีส่วนร่วมนี้จะทำให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสที่จะได้ถกเถียงแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนกับคนหลายฝ่าย พ่อแม่ส่วนมากสนใจการศึกษาของชุมชน ซึ่งเขาจะรู้สึกยินดีและพอใจในการที่ได้มีโอกาสพูดคุยอย่างเปิดเผยและจริงจังกับตัวแทนของโรงเรียนที่เขารู้จัก ซึ่งบางครั้งก็มีการเชิญวิทยากรมาบรรยายถึงหัวข้อที่เกี่ยวกับการศึกษาและโรงเรียนให้ประชาชนในชุมชนได้ฟัง ซึ่งโอกาสเช่นนี้มีผลดีอย่างมากในการช่วยให้ชุมชนมีความเข้าใจและซาบซึ้งในผลงานของโรงเรียนดียิ่งขึ้น

4. จากหลักฐานที่ปรากฏซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานที่ว่า ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับบุคลากรด้านต่างๆ ต่างพากันกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีส่วนกระตุ้นซึ่งกันและกัน หลักฐานของจำนวนคน

ที่เพิ่มขึ้นนี้ ปรากฏในการประชุมของสมาคมครูผู้ปกครองที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจำนวนของคนที่มาเยี่ยมโรงเรียน และการวิพากษ์วิจารณ์ และโจมตีโรงเรียนก็ลดน้อยลงมีการสนใจอ่านข่าวและรายงานของโรงเรียนมากขึ้น ตลอดจนความเต็มใจที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมและงานปรับปรุงต่างๆ ของโรงเรียน

การเตรียมตัวของเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน

บุคลากรโรงเรียนซึ่งมีส่วนในชีวิตชุมชนนั้น ควรมีความเข้าใจประชาชนและสถาบันอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าเขาจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนในฐานะที่เป็นคนธรรมดาคนหนึ่ง เขาจะต้องมีความคุ้นเคยกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น จริยธรรมและศาสนา ขนบธรรมเนียม ข้อจำกัดทางสังคม และควรที่จะเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับชีวิต หน่วยงานในสังคม รูปแบบของการปกครองอีกประการหนึ่ง ความรู้สึกในหน่วยงานต่างๆ ของสังคม และผู้นำในชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

รายละเอียดเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ซึ่งการจะได้มานั้นก็ได้อธิบายมาแล้วด้วยความรู้เหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรโรงเรียนมีความเข้าใจกว้างขวางขึ้น และเข้าใจในท้องถิ่นดี และเขาเหล่านี้จะต้องหลีกเลี่ยงสถานการณ์ขัดแย้งในสังคม พยายามเสริมสร้างและกระทำสิ่งที่ดีเพื่อความสัมพันธ์อันดีงามในชุมชน

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

ครูและนักเรียนมีโอกาสมากมายที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงปัญหาของการศึกษาและสังคมอย่างแท้จริง ปัญหาเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับปัญหาการจราจร วิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการควบคุม การกำจัดขยะความต้องการทางการพักผ่อนหย่อนใจของเยาวชน วิธีป้องกันเพลิงไหม้ การทำความสะอาดถนนและอื่นๆ อีกมากมาย สิ่ง que แสดงออกถึงการติดต่อกับสาธารณชนที่กำลังเติบโตออกมาจากงานของนักเรียน และครูที่ประสบความสำเร็จทั้งหลายนั้น ได้พัฒนาความรู้สึกนิยมนับถือในโรงเรียนมาก และเป็นการปูพื้นฐานให้แก่การร่วมมือประสานงานกันต่อไปในอนาคต

ผลเช่นนี้จะได้รับเช่นเดียวกัน ในสังคมที่ครูและนักเรียน รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนตอบสนอง การขอร้องช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์การที่สนใจในการศึกษาและการสงเคราะห์ของเด็ก โดยอาจขอร้องให้โรงเรียนสำรวจความต้องการของชุมชนทางสันตนาการ ก่อตั้งสมาคมเบสบอลเล็กๆ สำหรับเล่นหลังเลิกเรียนแล้ว หรือในระหว่างวันหยุด เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุดหรือจัดตั้งแคมป์ในฤดูร้อนสำหรับเยาวชน และอื่นๆ เป็นต้น

ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมในชุมชนก็คือ “ทรัพยากรในชุมชน” เพื่อจุดประสงค์ทางการสอน คือมีคนจำนวนมากในสังคมที่มีความสามารถ ซึ่งพอจะพูดคุยกับนักเรียนถึงเรื่องที่เขาสนใจ และไม่สนใจ สามารถให้ยืมวัตถุและอุปกรณ์ที่มาประกอบการสอนและแสดงความรู้และประสบการณ์ร่วมกับครูในโครงการสอน นักเรียนอาจออกไปดูสถานที่ต่างๆ และสัมภาษณ์บุคคลในระดับผู้นำในท้องถิ่น ส่วนมากจะทำโดยการออกไปเยี่ยมบริษัท โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อที่จะให้เกิดความเข้าใจในสภาพของเศรษฐกิจ ในสังคม และเข้าใจถึงความต้องการทางแรงงาน แต่ละครั้งที่เด็กนักเรียนได้ออกไปดูจะช่วยให้เขาเข้าใจอะไรดีขึ้น และเป็นการสร้างมิตรภาพระหว่างประชาชนและผู้แทนของโรงเรียนอีกด้วย

ในการอุปถัมภ์กิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ชุมชนและโรงเรียนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นนั้น ชุมชนจะให้ความสนใจและไหวตัวต่อพฤติกรรมของครูและนักเรียนมาก และต่างเข้าใจในสิทธิของกันและกันด้วยการให้ความเคารพต่อสถานที่ มีอัธยาศัยอันดี และมีความเชื่อฟังต่อกัน แม้แต่คนขับรถของโรงเรียนชุมชนและโรงเรียนก็ยังมองเห็นคุณค่าของเขา ไม่ตรีจิดจากสาธารณชนที่ได้รับมีหลายอย่าง ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ต่างก็ปรารถนาที่จะใช้ความเชื่อถือร่วมกับประชาชนในสังคม ในการที่จะสร้างความศรัทธาสนับสนุน และเชื่อมั่นแก่โรงเรียน

อุปสรรคของการมีส่วนร่วม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในสังคมของโรงเรียนจะมีขึ้นด้วยดีไม่ได้ ถ้าอุปสรรคหนึ่งหรือสองประการที่มีอยู่ไม่ได้ถูกกำจัดออกไป อุปสรรคเหล่านั้นก็คือทัศนคติที่ไม่ดีของฝ่ายโรงเรียนต่อการมีส่วนร่วมและความเรียกร้องต้องการของชุมชนที่ไม่ยุติธรรมต่อโรงเรียน

ในงานทุกประเภทต้องมีเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างที่ไม่เต็มใจจะทำงานร่วมกับสังคม ซึ่งในอาชีพเกี่ยวกับการสอนก็เช่นเดียวกัน ในจำนวนนี้มีครูสาว ๆ ที่ไม่อยากจะอยู่ทำงานอาชีพครูตลอดไป หรือครูซึ่งมีความทะเยอทะยานและได้มองหางานที่มีเงินเดือนและโอกาสสูงกว่านี้อยู่เสมอ รวมทั้งครูที่เอาเวลาไปหมกมุ่นอยู่กับงานส่วนตัวจนลืมงานกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ครูซึ่งมองไม่เห็นคุณค่าของความสำคัญของกิจกรรมภายนอก หรืออาจมีครูที่มีความจำเป็นในทางการเงิน จึงต้องไปหางานอื่นทำเพิ่ม และยังมีครูที่หัวรั้น คือตั้งต่อความคิดของผู้บริหารงานของโรงเรียน

ข้อเรียกร้องที่ไม่ยุติธรรมของสังคม คืออุปสรรคอีกประการหนึ่งของการมีส่วนร่วม เป็นเวลานานที่เดียวที่ครูต้องตกอยู่ในสภาพของคนที่อยู่ระดับต่ำกว่าคนในสังคม ครูต้องถูก

บังคับให้ทำตามหลักการเดิมที่สังคมกำหนด และได้รับการบีบคั้นทางด้านสังคมหลายประการ ข้อจำกัดสิทธิของครูเหล่านี้ ได้รวมจำนวนมากขึ้นพอที่จะทำให้ครูต้องหมดสิทธิที่จะได้รับสิทธิและเกียรติยศบางอย่างไป ข้อเรียกร้องนี้ได้ถูกทำให้เบาบางลงไปบ้างในระยะยี่สิบปีที่ผ่านมานี้ แต่ก็ยังเป็นปัญหาหนักสำหรับบางชุมชนและบางประเทศอยู่

ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของครูนั้นก็ทำได้มากที่สุดเท่าที่เดียว การปรับปรุงการคัดเลือกบางอย่างในโครงการของโรงเรียนที่ได้ทำมาตลอดเวลานั้น ที่สามารถพัฒนาความเข้าใจและความต้องการในการมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้ และให้เขาเพิ่มความสำเร็จในการเข้ามาใกล้ชิดสังคมมากขึ้น ข้อจำกัดสิทธิของครูก็อาจแก้ไขไม่ได้ ด้วยการจัดตั้งสัญญาหรือมาตราอะไรบางอย่าง นอกจากนี้ การเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของชุมชนภายใต้ผู้นำที่มีความสามารถเป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่งในการที่จะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการติดต่อกับชุมชน

ครูและเจ้าหน้าที่อื่นๆ จะต้องตระหนักว่าเขาควรจะทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ถ้าไม่เช่นนั้นก็ควรจะออกจากชุมชนไปหางานอื่นทำเสีย จากการกระทำของครู คณะกรรมการโรงเรียนและฝ่ายบริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่ทำให้ชุมชนมองเห็นสิ่งเด่นๆ ได้ชัดเจนในระหว่างสิทธิของความเป็นครู ความเป็นลูกจ้างของโรงเรียน และในสิทธิของความเป็นครูในฐานะที่เป็นพลเมือง คนหนึ่ง ครูจะต้องอยู่ในชุมชนด้วยความเป็นอยู่ปานกลางกลมกลืนกับชนทุกชั้น และชุมชนจะให้ความเคารพในด้านส่วนตัวไม่ว่าครูจะอยู่ในสภาพของบุคคลทางสังคมหรือคนธรรมดาๆ คนหนึ่งในชุมชนนั้น

8. สัมพันธภาพต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

สถาบันครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันแห่งแรกและสำคัญที่สุด ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวย่อมมีอยู่อย่างใกล้ชิดในฐานะของพ่อแม่และลูก พ่อแม่จะมีส่วนผลักดันให้ลูกประสบความสำเร็จในชีวิตหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการเรียน การงาน และการดำรงชีวิต เมื่อเด็กเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนก็มีใ้เชื่อว่าหมดภาระหน้าที่ของทางบ้านเลยทีเดียว แต่ทางบ้านจะต้องมีการร่วมมือกับทางโรงเรียนในการอบรมสั่งสอนด้านวิชาการ ความรู้ การเรียน การสอน ตลอดจนปลูกฝังความมีจริยธรรมที่ดีให้แก่เด็กเพื่อให้เห็นความสำคัญของตนเอง ดังนั้นบิดามารดาหรือผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาลูกเรียนของเด็ก ฉะนั้นการที่จะช่วยให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความรู้สึกที่ดีต่อครู และรู้ซึ่งถึงหน้าที่

ของคนในอันที่จะช่วยให้การศึกษาของบุตรหลานเป็นผลดียิ่งขึ้นไปอีก บิดามารดาหรือผู้ปกครองจึงควรสร้างสัมพันธภาพกับครูในโรงเรียนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ถ้าผู้ปกครองไม่เข้าใจเด็ก เลี้ยงดูหรืออบรมไปในทางที่ผิดจะด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม จะเป็นสาเหตุทำให้เด็กได้รับทัศนคติและอุปนิสัยไม่ดีจากทางบ้านเมื่อเด็กไปโรงเรียนก็ตกเป็นภาระของครูที่จะต้องช่วยแก้ไขให้เด็กโอนเอียงไปในทางที่ดี ถ้าผู้ปกครองและครูได้ร่วมมือและประสานงานกันอบรมสั่งสอน และช่วยกันแก้ปัญหาความยุ่งยากต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กแล้ว เด็กก็จะมีโอกาสได้รับการศึกษาและเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ทุกวิถีทางเพื่อเตรียมตัวเป็นกำลังสำคัญของประชาชาติในอนาคต

บ้านเป็นสถานที่ที่เด็กจะได้รับแรงจูงใจให้แสวงหาความรู้ และแบบอย่างของการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เขาดำรงชีวิตต่อไปในอนาคตได้ ผู้ปกครองจะต้องให้การสนับสนุนและให้กำลังใจเด็กในการพัฒนาการเรียน และแบบอย่างวัฒนธรรมในระดับต่างๆ กัน ไม่มีใครสามารถเรียนรู้ได้โดยลำพัง ทุกคนต้องได้กำลังใจ และการสนับสนุนจากผู้อื่นเพื่อที่จะก้าวไปสู่จุดหมายที่สูงขึ้นไปทั้งในด้านการศึกษา และการพัฒนาตนเอง ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมักจะเป็นผู้ให้การสนับสนุน แต่สมาชิกคนอื่นในครอบครัวก็สามารถให้กำลังใจซึ่งกันและกันได้ โดยวิธีการดังต่อไปนี้ (สมใจ กล้าหาญ, 2536 : 44-45)

1. ผู้ปกครองต้องรู้เกี่ยวกับงานและกิจกรรมของเด็กที่โรงเรียน

ผู้ปกครองควรจะรู้จักครู อาจารย์ที่สอนเด็ก สิ่งที่เด็กกระทำที่โรงเรียน วิชาที่เด็กเรียน และอุปกรณ์การเรียนที่เด็กต้องใช้ ผู้ปกครองควรให้ความสนใจในด้านการเรียน ความสามารถ และความก้าวหน้าของเด็ก เพื่อที่จะสามารถให้การสนับสนุนเป็นพิเศษแก่เด็กได้เมื่อจำเป็น

2. เกณฑ์มาตรฐาน และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการทำงานของเด็ก

ผู้ปกครองจะต้องตั้งเกณฑ์มาตรฐานในการเรียนของเด็กที่โรงเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งในด้านคุณภาพของงาน และคะแนนที่เด็กควรจะได้ และผู้ปกครองจะต้องให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนเด็กเมื่อเด็กไม่สามารถเรียนได้ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งวิธีการนี้จะต้องกระทำบ่อย และติดตามผลอยู่เสมอ ไม่ใช่สนใจพัฒนาการของเด็กแต่เพียงครั้งคราว เช่น เดือนละครั้ง หรือปีละครั้ง

3. ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ปกครองที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับเด็ก

ผู้ปกครองจะต้องช่วยให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจให้เรียนสูงขึ้นไป รวมทั้งการประกอบอาชีพที่ดี ซึ่งผู้ปกครองควรจะพูดคุย หรือได้ถามเด็กเสมอๆ ถึงแผนการดำเนินชีวิต

ในอนาคตของเขาทั้งในด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพอื่น โดยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของผลการเรียนในปัจจุบัน กับการเรียนต่อในอนาคต และควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พบปะสนทนากับเพื่อนที่มีความมุ่งมั่นในการเรียนที่คล้ายคลึงกัน ผู้ปกครองควรเสียสละเวลาและกำลังทรัพย์เพื่อช่วยให้เด็กได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความสำคัญของความสัมพันธ์ต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียน

แนวความคิดของการอยู่ร่วมกัน มีหลักสำคัญว่าต้องมีความเป็นอิสระ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข่าวสารอย่างต่อเนื่องกันฉันใด ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองก็ย่อมจะต้องมีการพบปะสนทนาและแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันฉันนั้น การแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันจะทำให้ครูได้รับข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับเด็กนักเรียนที่ครูไม่เคยทราบมาก่อน ครูจะได้เรียนรู้ว่าผู้ปกครองมีทัศนคติต่อชีวิตอย่างไร คิดและทำอะไร และผู้ปกครองต้องการอะไรจากลูกหลานของเขา การที่ครูมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองจะทำให้ครูมองเด็กนักเรียนแต่ละคนได้แจ่มชัดยิ่งขึ้น ครูจะเห็นว่านักเรียนแต่ละคนจะแตกต่างกัน แทนที่จะมองนักเรียนเหมือนกันทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากครูได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนถูกต้องตรงกับความเป็นจริง จึงทำให้ครูรู้และเข้าใจความต้องการของเด็กแต่ละคนดีพอ และพยายามประสานความต้องการเหล่านั้นให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็ได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าเกี่ยวกับเด็กนักเรียนจากการติดต่อกับครูเช่นกัน บ่อยครั้งที่ผู้ปกครองไม่ได้สนใจหรือคำนึงถึงว่าลูกหลานของตนประพฤติตัวอย่างไรเมื่ออยู่พ้นสายตาพ่อแม่ ผู้ปกครองจะรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ที่เด็กได้รับมาจากโรงเรียนน้อยมาก และผู้ปกครองจะไม่ทราบว่าครูได้อบรมสั่งสอนลูกหลานของตนให้มีความเจริญก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด ผู้ปกครองจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับลูกหลานได้ดี หากมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ครูจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียน รายงานความประพฤติของนักเรียน และความก้าวหน้าในชั้นเรียน และผู้ปกครองจะทราบว่าควรจะทำปฏิกิริยาต่อเด็กและช่วยเหลือเด็กได้อย่างไรในขณะที่อยู่ที่บ้าน ดังนั้นหากผู้ปกครองได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่โรงเรียน และสามารถปฏิบัติตนได้ตามที่กล่าวมาแล้วก็จะทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานตามที่ได้ร่วมกันวางแผนกับครูไว้

การที่ผู้ปกครองมีสัมพันธภาพที่ดีกับครู มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันแล้ว ยังทำให้ผู้ปกครองได้ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากขึ้น และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กนักเรียนและความก้าวหน้าทางการศึกษา ซึ่งไม่มีอะไร

จะดีไปกว่าการทำให้ผู้ปกครองเข้าใจโรงเรียนได้ดีและมีความรู้สึกประทับใจในความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง ทำให้ครูและผู้ปกครองเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น เพราะผู้ปกครองเป็นผู้รู้ประวัติของเด็กและสภาพแวดล้อมที่บ้านตลอดจนเป็นผู้ปลูกฝังและอบรมเด็กให้เป็นผู้มีความคิด มีมารยาทดีงาม รู้จักวางตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม ส่วนครูเป็นผู้อบรมทางด้านวิชาการ และทราบถึงพัฒนาการของเด็กที่โรงเรียนได้ดีกว่าผู้ปกครอง ดังนั้นการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองและครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการอบรมหรือสร้างประสบการณ์ทั้งหลายทั้งทางบ้านและโรงเรียน ให้สอดคล้องกันเพื่อที่จะช่วยพัฒนาการของเด็ก

9. วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง

ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้การศึกษาของเด็กดำเนินไปด้วยดี และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของเด็กให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ แต่ผู้ปกครองบางคนมีภารกิจมากมาย จนไม่มีเวลามาพบครู ผู้ปกครองบางคนไม่กล้าเข้าพบครู หรือไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับครู ดังนั้นโรงเรียนหรือครูควรเป็นผู้ชักนำและแนะนำหรือเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้พบปะหารือกับครูอยู่เสมอ ฉะนั้นเพื่อให้การติดต่อระหว่างครูกับผู้ปกครองเป็นไปโดยราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายครูและผู้ปกครองจึงควรรหาโอกาสพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยวิธีการดังนี้

1. พยายามชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ปกครองถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาของโรงเรียนในวันที่นำเด็กนักเรียนมาเข้าเรียน
2. ครูใหญ่ควรแนะนำให้ผู้ปกครองรู้จักคุ้นเคยกับครูประจำชั้นของเด็ก
3. เชิญผู้ปกครองมาชมการแสดงของนักเรียน เช่น การแสดงละคร, กีฬา ฯลฯ จะทำให้ผู้ปกครองมีความชื่นชมในความสามารถของบุตรหลานของตน
4. เชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น กรณีเด็กมาโรงเรียนสาย เด็กก้าวร้าวชอบรังแกเด็กอื่น ครูควรมีจดหมายเชิญผู้ปกครองมาที่โรงเรียน จดหมายควรเขียนอย่างเป็นกันเอง การพูดจากันเพียงครึ่งชั่วโมงก็อาจทำให้ครูเข้าใจในตัวเด็กมากขึ้น

5. ครูควรรหาโอกาสไปเยี่ยมเยียนเด็กและผู้ปกครองที่บ้านบ้าง เพื่อจะได้ทราบสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมอันแท้จริงของเด็ก การไปพบผู้ปกครองอาจทำความลำบากให้แก่ครูบ้าง แต่ถ้าครูมีจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่จะช่วยเด็กแล้วการไปเยี่ยมผู้ปกครองจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด ดังนั้นการไปเยี่ยมเด็กและผู้ปกครองควรจะไปให้ทั่วทุกคน มิใช่ไปเฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น ในการไปครูควรเตรียมหัวข้อสนทนาหรือปัญหาที่จะไปตามระวังอย่าถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวมากนัก และควรทำให้พ่อแม่สบายใจเมื่อพูดถึงปัญหาที่เกี่ยวกับเด็ก เมื่อผู้ปกครองมีปัญหาที่จะเล่าให้ครูฟังครูควรรับฟังอย่างสนใจ และแสดงให้ผู้ปกครองเห็นว่าครูยินดีให้ความช่วยเหลือเท่าที่สามารถจะทำได้

6. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น เชิญมาร่วมเป็นกรรมการในงานของโรงเรียน เชิญมาร่วมในการวางแผนการศึกษาของโรงเรียน เช่น มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

7. จัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและครูได้ร่วมมือกันในการอบรมสั่งสอนและให้การศึกษาทุกด้านแก่เด็ก

วิธีการต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว เป็นแนวความคิด ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้ถือปฏิบัติกัน โดยเฉพาะในประเทศไทย การติดต่อระหว่างผู้ปกครองและครูในโรงเรียนนั้นเป็นไปด้านเดียวคือ ผู้ปกครองเป็นฝ่ายรับทราบข้อมูลของเด็กจากโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียว หากครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกัน โดยดำเนินการตามวิธีการที่กล่าวมาแล้ว ผู้ปกครองและครูต่างก็มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กดีพอ เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับเด็ก ผู้ปกครองก็จะได้ไม่โยนความผิดให้แก่ครู และครูก็จะได้ว่าผู้ปกครองต้องการอะไร แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายกล่าวโทษซึ่งกันและกันข้อขัดแย้งระหว่างครูและผู้ปกครองก็จะเกิดขึ้นได้ ดังนี้

1. ผู้ปกครองใช้ประสบการณ์ของตน เมื่อครั้งยังเป็นนักเรียนเป็นเครื่องตัดสินหรือวัดผลการเรียนของเด็ก

2. ผู้ปกครองไม่เข้าใจวิธีการสอนแผนใหม่ ที่มีอุปกรณ์ในการสอนและมีกิจกรรมในชั่วโมงเรียน

3. ครูและผู้ปกครองมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเด็กไม่ตรงกัน ครูเพ่งเล็งถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individual Differences) แต่ผู้ปกครองไม่เข้าใจและแสดงความไม่พอใจเมื่อเด็กของตนเรียนไม่เก่งเหมือนเด็กคนอื่น ๆ

ฉะนั้น เมื่อเกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นจะเห็นได้ชัดว่าครูและผู้ปกครองต่างก็มีทัศนคติต่อการศึกษาแตกต่างกัน และอาจเป็นอุปสรรคในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองได้

10. ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู

ก. ปัญหาของฝ่ายผู้ปกครอง

1. ผู้ปกครองส่วนมากมีความคิดว่า เป็นหน้าที่ของครูฝ่ายเดียวที่จะอบรมบุตรหลานของตน เมื่อส่งเด็กไปโรงเรียนแล้วเด็กไม่เป็นคนดีเท่าที่ควร ผู้ปกครองก็มักจะโทษครูว่าไม่ได้ดูแลอบรมสั่งสอนบุตรหลาน โดยไม่ได้คำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ว่าตนเองก็มีส่วนในการอบรมและสร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็กด้วยเช่นกัน

2. ผู้ปกครองบางคนไม่รู้จักหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดีพึงปฏิบัติต่อบุตร ทั้งนี้เพราะตัวผู้ปกครองเองไม่เคยได้รับการศึกษามาเลย หรือได้รับการศึกษาน้อย ที่ส่งบุตรไปโรงเรียนก็ด้วยความจำใจเพราะมีกฎหมายบังคับ ผู้ปกครองบางรายไม่ยอมให้เด็กไปโรงเรียน ต้องการให้เด็กอยู่บ้านช่วยประกอบอาชีพ ไม่เห็นความสำคัญว่าการศึกษจะช่วยทำให้เด็กมีความรู้และความเจริญก้าวหน้าอย่างไร สิ่งแวดล้อมและชีวิตครอบครัวของเด็กมีอิทธิพลต่อเด็กมากเช่นกัน เช่น ผู้ปกครองพูดจาหยาบคาย เมื่อเด็กได้ยินหรือได้ฟังก็จะพูดตาม ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในการพยายามสร้างสัมพันธภาพ และประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียน ครูจะได้มีโอกาสใกล้ชิดกับผู้ปกครอง และเด็กให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อเด็กที่เจริญเติบโตในภายภาคหน้าจะได้เป็นพลเมืองที่ดี เพราะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกัน

3. ผู้ปกครองบางคนไม่ไว้วางใจครู คิดว่าครูพยายามกลั่นแกล้งเด็ก เชื่อเรื่องที่เด็กนำมาเล่าให้ฟังมากเกินไป คอยแต่จะทำความยุ่งยากให้ครู โดยการร้องเรียนต่อครูใหญ่ เมื่อทางโรงเรียนมีจดหมายติดต่อขอพบเพื่อจะได้ชี้แจงข้อเท็จจริง และเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองก็ไม่ยอมมาพบและมีความเข้าใจผิดต่อครู

4. ผู้ปกครองบางคนคิดว่าเรื่องวิชาความรู้จะทำให้นักเรียนสอบได้หรือตกเป็นเรื่องสำคัญ โดยมองข้ามไปว่าการอบรมความประพฤติให้แก่นักเรียนก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกัน จากความคิดดังกล่าว ผู้ปกครองมักจะวิ่งเต้นให้บุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงดีเด่นทางด้านวิชาการ หรือบางคนอาจเลือกให้บุตรหลานเรียนในโรงเรียนที่ใกล้บ้านที่สุด หรือเก็บค่าเล่าเรียนน้อยที่สุด เป็นต้น

5. ผู้ปกครองที่รับราชการอยู่ต่างจังหวัดหรือย้ายที่อยู่อาศัยบ่อยๆ บุตรหลานต้องย้ายตามไปด้วย ไม่ได้เรียนเป็นหลักแหล่ง กรณีนี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกไม่รักการเรียนและทำให้ผู้ปกครองไม่ค่อยมีความผูกพันกับโรงเรียนด้วย จึงทำให้ผู้ปกครองขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับครูไปด้วย

6. ผู้ปกครองบางคนพื้นฐานไม่ดีมุ่งแต่จะทำมาหากินเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะสนใจในเรื่องการศึกษาของเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาที่ไม่มีเวลาช่วยแก้ไขปัญหาให้เด็ก และไม่มีเวลาไปพบครู เมื่อทางโรงเรียนมีความประสงค์ที่จะปรึกษาหารือด้วย เช่นเดียวกับผู้ปกครองที่มีฐานะดีมีธุรกิจมากมาย ต้องออกงานสังคมนอกบ้านเสมอๆ จนไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลบุตรและขาดความสัมพันธ์กับครู

7. ผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยและรู้สึกมีปมด้อยในอาชีพของตน อาจมีความเข้าใจผิดคิดว่าเมื่อมาหาครูแล้วจะได้รับการต้อนรับไม่ดี จึงทำให้ไม่กล้ามาติดต่อกับครู เมื่อทางโรงเรียนมีจดหมายเชิญให้มาประชุมก็ไม่กล้ามา จึงทำให้โรงเรียนไม่สามารถติดต่อประสานงานและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองได้

ข. ปัญหาทางฝ่ายครู

1. ครูส่วนมากมีรายได้น้อย ต้องทำงานนอกเวลาเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาติดต่อกับผู้ปกครอง

2. ครูบางคนชอบและสนใจหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยไม่มีเวลาดูแลทุกข์สุขของนักเรียน และไม่มีเวลาติดต่อกับผู้ปกครอง

3. จำนวนนักเรียนในห้องๆ หนึ่งมีมากเกินไป ครูไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงว่าเด็กคนไหนมีปัญหาอะไรบ้างที่จะต้องขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง ทำให้ครูขาดความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

4. หลักสูตร กำหนดวิชาให้ครูสอนมากเกินไป จนครูผู้สอนไม่มีเวลาให้กับงานด้านอื่นๆ มุ่งแต่จะสอนให้ทันหลักสูตรอย่างเดียว ไม่มีเวลาติดต่อกับผู้ปกครอง

5. ครูบางคนขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันแก้ไข แต่เด็กไม่กล้าปรึกษาครู ทำให้ครูไม่ทราบปัญหาเด็กและไม่ได้ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง

6. การขาดความร่วมมือกันเองระหว่างครูกับครูใหญ่ และครูน้อยซึ่งเป็นครูประจำชั้นหรือครูพิเศษ เช่น ครูพิเศษทราบถึงปัญหาของเด็กซึ่งเป็นเด็กที่ตนสอนแต่ไม่ได้

บอกครูประจำชั้น ซึ่งปัญหานี้ครูประจำชั้นกับผู้ปกครองต้องร่วมมือกันแก้ไขโดยด่วน ด้วยเหตุนี้ทำให้ครูประจำชั้นไม่ได้ติดต่อกับผู้ปกครอง อาจทำให้แก้ไขปัญหาของเด็กได้ล่าช้าหรืออาจไม่ทันที่

โรงเรียนบางแห่งครูใหญ่ไม่ให้สิทธิแก่ครูบ้างตามสมควร เช่น ครูประจำชั้นต้องการใช้โทรศัพท์เพื่อสอบถามข้อข้องใจเกี่ยวกับนักเรียน โดยโทรศัพท์ไปสอบถามกับผู้ปกครอง แต่ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้โทรศัพท์ เพราะครูใหญ่ได้ออกกฎห้ามครูใช้โทรศัพท์ของโรงเรียน จึงทำให้ครูไม่ได้ติดต่อกับผู้ปกครอง

7. เนื่องจากเงินเดือนครูน้อย ครูบางคนเป็นหนี้ผู้ปกครอง เมื่อเด็กมีปัญหาที่ผู้ปกครองและครูร่วมกันแก้ไข ครูไม่กล้าไปหาผู้ปกครองเพราะมีความละอายในหนี้สินของตนหรือกลัวผู้ปกครองจะทวงหนี้ จึงทำให้ครูขาดความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

11. วิธีการแก้ปัญหาเรื่องสัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและครู

1. จัดให้มีการประชุมพิเศษผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใหม่ในวันเปิดเรียน ครูควรกำชับให้ผู้ปกครองนำเด็กมาฝากเข้าเรียนด้วยตนเอง ครูใหญ่หรือครูผู้ช่วยควรจะถือโอกาสนี้ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการที่จะร่วมมือกันอบรมและส่งเสริมความเจริญของเด็ก พร้อมทั้งชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และวิธีดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งด้านการสอนและการอบรม หากผู้ปกครองมีข้อข้องใจอย่างไรเกี่ยวกับตัวเด็ก ก็ต้องบอกให้ครูทราบ ส่วนครูก็ควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับความเป็นไปของเด็กทุกๆ ระยะเวลา เช่นกัน และเป็นหน้าที่ของครูใหญ่ในการแนะนำให้ผู้ปกครองรู้จักกับครูประจำชั้น เพื่อจะได้ทำความเข้าใจและคุ้นเคยกัน เพื่อสะดวกต่อการติดต่อในโอกาสต่อไป

2. เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน อาจทำได้ในโอกาสต่างๆ กัน เช่น

2.1 เชิญมาในขณะที่มีการสอน เพื่อผู้ปกครองจะได้มีโอกาสดูบุตรหลานของตนในขณะที่เรียนหรือเล่น โดยวิธีนี้ผู้ปกครองจะได้เห็นสภาพของการเรียนว่าครูมีความรู้ความสามารถสอนเด็กอย่างไร ปฏิบัติต่อเด็กอย่างไร และจะได้ทราบว่าบุตรหลานของตนนั้นเหมือนกับเด็กอื่นๆ หรือผิดแปลกจากเด็กอื่นๆ อย่างไร การเชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียนนี้ ควรจะได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดและแน่นอนที่สุดที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจและสนใจโรงเรียน และโรงเรียนอาจทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง เช่น ผู้ปกครองบริจาคเงินเพื่อสร้างอาคารเรียน มอบอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับโรงเรียน เป็นต้น

ผู้ปกครองมีโอกาสมาโรงเรียนเสมอๆ และรู้สึกว่าได้รับการต้อนรับอย่างดีจากโรงเรียนจนคุ้นเคยกับโปรแกรมของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กและครู ทั้งนี้มีส่วนช่วยให้ผู้ปกครองและครูได้สร้างความสัมพันธ์สนิทสนมยิ่งขึ้น

2.2 เชิญผู้ปกครองมาชมการแสดงของนักเรียน เป็นต้นว่า เชิญมาชมการแสดงนิทรรศการของนักเรียน การแสดงละครหรือชมการแข่งขันกีฬาในโรงเรียนผู้ปกครองจะได้เห็นความสามารถของบุตรหลานของเขา ได้เห็นความร่วมมือของบุตรหลานในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ความสามารถในการแสดงละคร การจัดนิทรรศการความคล่องแคล่วในการจัดสถานที่ในการต้อนรับแขก เป็นต้น

การเชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน ควรเชิญมาคราวละไม่มากนัก เช่น ครั้งแรกเชิญผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อมาเชิญผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นต้น ไม่ควรเชิญมาพร้อมกันเป็นจำนวนมาก เพราะการได้พบปะกันเป็นจำนวนน้อยเช่นนี้ ทำให้ผู้ปกครองและครูมีเวลาสนทนาปรึกษากันได้ทั่วถึง

3. เชิญผู้ปกครองมาร่วมแก้ปัญหาบางอย่างเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งปัญหานั้นเกี่ยวกับความเป็นไปของเด็ก เช่น เด็กก้าวร้าว หรือเด็กชอบรังแกเด็กอื่นเมื่อหงุดหงิด อารมณ์ไม่ดี ก็ทำลายของใช้ ร้องไห้บ่อย ซึม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ผู้ที่ไม่ใช่ครูอาจมองไม่เห็นความสำคัญ เช่น การมาโรงเรียนสาย ครูเห็นว่าไม่ดีเป็นการสร้างอุปนิสัยที่ไม่ดี แต่ผู้ปกครองเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกวัดข้นมากเกินไป ในกรณีเช่นนี้ครูควรมีจดหมายเชิญผู้ปกครองมาโรงเรียน เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงปัญหาต่างๆ ของเด็ก พร้อมกันนั้นครูอาจสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กจากผู้ปกครอง และนำรายละเอียดดังกล่าวมาสรุปเพื่อหาข้อแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ปกครอง

4. ครูไปเยี่ยมเด็กและผู้ปกครองที่บ้าน

การที่ครูประจำชั้นไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้าน นับว่าจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูจะได้เห็นสภาพที่แท้จริงว่านักเรียนมีความเป็นอยู่อย่างไร อยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างไร มีพื้นเพ (Back Ground) ทางบ้านอย่างไร การที่ครูได้รู้สภาพทางบ้านของนักเรียนนั้น มีประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ

4.1 ช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนดีขึ้น และได้ทราบว่าพฤติกรรมบางอย่างของนักเรียนนั้นอาจเป็นผลเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางบ้าน และการแสดงออกทางอารมณ์ของนักเรียนนั้นอาจเนื่องมาจากได้รับความกดดันด้านจิตใจจากทางบ้าน

4.2 ช่วยให้ครูและผู้ปกครองแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวเด็กได้ เช่น เด็กบางคนเยื่อหยิ่ง หัวสูง ถือตัวว่าดีกว่าคนอื่น เพราะความเป็นอยู่ทางบ้านมีฐานะดีมีคนใช้หรือผู้อยู่ต่ำกว่าตนมาก ความเคยชินดังกล่าวจึงเลยไปถึงการปฏิบัติตนในหมู่เพื่อนฝูงด้วย ในโอกาสนี้ครูก็ควรปรับความเข้าใจและแนะนำผู้ปกครอง เพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ดี

4.3 ช่วยให้ครูมีโอกาสแนะนำผู้ปกครองว่าควรจะทำอะไรบ้าง เพื่อเป็นการช่วยการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ผู้ปกครองควรช่วยให้นักเรียนทำการบ้านด้วยวิธีใดหรือว่าครูกำลังสอนวิชาอ่าน (Reading) แบบใหม่ ผู้ปกครองจะช่วยครูฝึกการอ่านของเด็กได้อย่างไรบ้าง

4.4 ช่วยให้ครูมีสัมพันธ์ฉันมิตรสนิทสนมกับผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น เป็นการวางแนวทางในการติดต่อระหว่างครูและผู้ปกครองในอนาคตต่อไป

การไปเยี่ยมเด็กและผู้ปกครองที่บ้าน ครูควรจะไปเยี่ยมเด็กที่อยู่ในความรับผิดชอบของครูทุกบ้าน ถ้าครูเห็นว่าเด็กคนใดมีปัญหาที่น่าจะได้รับความช่วยเหลือก็ควรจะติดต่อกับหน่วยให้การสงเคราะห์เพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นรายๆ ไป ถ้าหากเป็นการไปเยี่ยมผู้ปกครองของเด็กโดยเฉพาะแล้ว ก็ควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้าเสียก่อนเพื่อความสะดวกของทั้งสองฝ่าย

5. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียน (Parents Participate In School Planning)

ครูควรตรวจสอบดูว่าผู้ปกครองของนักเรียนคนใดมีอาชีพอะไร ผู้ปกครองแต่ละคนจะใช้ความสามารถและทักษะพิเศษของเขาให้เป็นประโยชน์ต่อวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรได้มากน้อยเพียงใด เมื่อรวบรวมข้อมูลไว้เรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจะติดต่อกับผู้ปกครองคนนั้นดูว่า ผู้ปกครองพอจะมีเวลามาให้วิทยาทานที่เกี่ยวกับวิชาที่กำหนดในหลักสูตรแก่นักเรียนได้หรือไม่ ถ้าไม่ชัดเจนก็จะนัดเวลาที่แน่นอน สำหรับนักเรียนครูต้องแจ้งนักเรียนล่วงหน้าเพื่อให้เด็กเตรียมตัว ส่วนครูก็ต้องเตรียมสถานที่ พร้อมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกเรียบร้อยในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนและผู้ปกครอง การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอาจทำได้โดย

5.1 เชิญผู้ปกครองมาร่วมในโปรแกรมการสอนของโรงเรียน เช่น ในการเรียนวิชาการเรือน ครูอาจติดต่อขอเชิญผู้ปกครองที่มีความสามารถและชำนาญในการทำอาหาร

อย่างใดอย่างหนึ่ง มาสาธิตวิธีทำอาหารนั้นให้นักเรียนดู หรือนักเรียนกำลังเรียนวิชาสังคมศึกษาเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น ก็เชิญผู้ปกครองที่เป็นชาวญี่ปุ่นหรือเคยไปประเทศญี่ปุ่นมาแล้ว เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศนั้นให้นักเรียนฟัง ถ้ามีการนำรูปภาพต่างๆ และเครื่องแต่งกายประจำชาติมาแสดงด้วยก็จะทำให้เด็กเกิดความสนใจและเข้าใจยิ่งขึ้น

5.2 เชิญผู้ปกครองมาร่วมเป็นกรรมการในงานโรงเรียน เช่น เมื่อโรงเรียนจัดให้มีงานรื่นเริงหรืองานแข่งขันกีฬา นอกจากจะเชิญผู้ปกครองมาชมตามปกติแล้ว โรงเรียนอาจเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมเป็นกรรมการจัดงานหรือกรรมการตัดสินการประกวดต่างๆ ของนักเรียน

5.3 เชิญผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียน ในประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ยังช่วยโรงเรียนหาเงินซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ในการสอน เพื่อสร้างอาคารเรียน, โรงอาหาร, หรือห้องสมุดของโรงเรียนอีกด้วย

การที่โรงเรียนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ทำให้เกิดผลดีคือ ทำให้ผู้ปกครองได้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษามากขึ้นและทำให้คลายความสงสัยหรือเคลือบแคลงในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่โรงเรียนบรรจุไว้ในการเรียนของเด็ก

6. ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียน (Parents Help In The School)

ผู้ปกครองไม่เพียงแต่จะมาเยี่ยมโรงเรียนเป็นครั้งคราวดังกล่าวแล้วเท่านั้น ครูยังต้องการความช่วยเหลือร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอันมากในกิจกรรมของโรงเรียน ผู้ปกครองอาจจะร่วมเดินทางในการไปทัศนศึกษาของนักเรียน และเป็นผู้ช่วยเหลือครูในการอธิบายและการควบคุมนักเรียน หรือช่วยติดต่อจัดหาที่พักสำหรับนักเรียน ในการเดินทางไกลช่วยเหลือในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น ช่วยจัดหาหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กมาไว้ประจำห้องสมุด หรือให้ยืมรถเพื่อรับส่งนักเรียนในการไปทัศนศึกษานอกสถานที่

7. ครูติดต่อกับผู้ปกครองทางสมุดรายงาน

สมุดรายงานของโรงเรียนจะรายงานผลการเรียนของเด็ก โดยปกติจะส่งให้ผู้ปกครองปีละ 3 ครั้ง ภายหลังจากที่มีการวัดผลการศึกษาประจำภาคแล้ว ในสมุดรายงานจะบอกถึงความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กทั้งหมด คำวิจารณ์ของครูเกี่ยวกับการเรียนและความประพฤติของเด็ก วิธีการนี้ทำให้ครูมีการติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือได้ การส่งสมุดรายงานควรส่งให้แก่ผู้ปกครองโดยตรง

นอกจากการส่งสมุดรายงานถึงผู้ปกครองแล้ว ครูยังมีการติดต่อกับผู้ปกครองทางจดหมายรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา รายงานความประพฤติและทัศนคติของเด็ก เนื้อความในจดหมายนั้นครูจะต้องเขียนอย่างตรงไปตรงมาน่าสนใจ ถูกกาลเทศะ เนื้อหาของจดหมายควรเป็นไปตามลำดับ ดังนี้

- 7.1 เกี่ยวกับตัวนักเรียนในสายตาของครู เริ่มด้วยข่าวที่น่าภูมิใจก่อน
- 7.2 ขอร้องให้ผู้ปกครองช่วยเหลือถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับเด็กเกิดขึ้น
- 7.3 การดำเนินการเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก
- 7.4 การเปรียบเทียบความก้าวหน้าของเด็กกับรายงานฉบับก่อน
- 7.5 สมรรถภาพในการเรียนของเด็ก
- 7.6 ให้เหตุผลที่เด็กไม่ได้รับความก้าวหน้า เช่น สุขภาพไม่สมบูรณ์ขาดเรียน

บ่อย

- 7.7 จบจดหมายหรือรายงานด้วยการให้ความหวังในด้านดี

8. การจัดตั้งสมาคมและผู้ปกครอง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูนี้จะมีขึ้นอีกวิธีหนึ่ง ก็ด้วยการตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองขึ้น โดยการริเริ่มของอาจารย์ใหญ่ ในการจดทะเบียนเป็นองค์การนิติบุคคล โดยขออนุญาตในการจัดตั้งต่อสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและกรมตำรวจ สมาชิกประกอบด้วยคณะครูประจำโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเงินค่าบำรุงได้จากสมาชิกทุกคนเมื่อรวมกันแล้วก็จะเป็นจำนวนเงินก้อนใหญ่พอที่จะทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนได้ การจัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 8.1 เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง
- 8.2 ทำให้ครูสามารถรู้จักเด็กที่ตนสอนดีขึ้น ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดี
- 8.3 ช่วยให้บิดามารดามีความรู้และเข้าใจเด็ก ตลอดจนมีวิธีการปกครองเด็กที่

เหมาะสม

- 8.4 เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในกิจการและการดำเนินงานของโรงเรียน
- 8.5 เพื่อให้ผู้ปกครองและครูได้ร่วมกันจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

ให้แก่นักเรียน

- 8.6 ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนในการแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน

- 8.7 ให้ประชาชนภายนอกเข้าใจเรื่องหลักสูตรและกิจกรรมการสอนของโรงเรียน
- 8.8 หาเงินทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียน
- 8.9 ให้ทุนส่งเสริม ทุนสงเคราะห์ และทุนรักษาพยาบาลแก่นักเรียน
- 9. ควรมีสวัสดิการช่วยเหลือครูที่มีรายได้น้อย โดยจัดให้มีเงินกองกลางให้ยืมได้ โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย และให้มีการจัดบ้านพักให้แก่ครูในโรงเรียน
- 10. ไม่ควรมอบหมายงานการสอนให้ครูมากเกินไปกำลังให้ครูได้มีเวลาได้ศึกษาปัญหาของเด็ก และมีเวลาที่จะติดต่อกับผู้ปกครองบ้าง
- 11. ครูทุกระดับจะต้องมีความร่วมมือกัน และสามัคคีกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน
- 12. ครูจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ มีศีลธรรม กิริยามารยาทเรียบร้อย ไม่ถือตัว เข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้

12. สมาคมผู้ปกครองและครู

สมาคมผู้ปกครองและครูตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ และต้องการทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนจะได้รับการสอนและคำแนะนำที่ดีถ้าสมาคมผู้ปกครองและครู และทางโรงเรียนทำงานร่วมกันได้ผลดี สมาชิกของสมาคมผู้ปกครองและครูต้องเข้าร่วมกับคณะครูในโรงเรียนเพื่อร่วมกันอภิปรายเสนอแนะจุดประสงค์และเป้าหมายการสอนของโรงเรียน สิ่งที่สมาคมผู้ปกครองและครูสามารถทำได้มากคือการให้ความช่วยเหลือแนะนำในด้านการศึกษาเสนอแนะการแก้ปัญหาการสอน ตลอดจนช่วยเหลือทางด้านการเงินให้แก่โรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครูจะเป็นตัวประสานให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปกครองกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูจะช่วยให้ครูได้รู้จักพื้นฐานของนักเรียน ครูสามารถให้การอบรมสั่งสอนแก่นักเรียนตรงกับความต้องการ ส่วนผู้ปกครองก็จะเข้าใจอุปสรรคและปัญหาในการให้การศึกษา พร้อมทั้งจะให้การร่วมมือกับโรงเรียน (ชานาญ รูปเล็ก, 2530 : 19)

ผู้ปกครองและครูต่างก็มีจุดหมายปลายทางร่วมกัน คือ ต้องการพัฒนาเด็กของตน ให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข เมื่อจุดหมายของทั้งสองฝ่ายตรงกันเช่นนี้ ปัญหาจึงมีอยู่ว่าบ้านและโรงเรียนจะร่วมมืออย่างไร ถึงจะบรรลุผลสมความมุ่งหมาย พ่อ แม่ ครูอาจารย์ จึงควรสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ยอมรับผิดชอบด้วยกัน เด็กก็จะมีที่พึ่งที่มั่นคงทั้งที่บ้านและโรงเรียน

การวัดผลของครูที่มีต่อตัวเด็กจะผิดพลาดน้อยลง เมื่อครูได้มีโอกาสพบผู้ปกครองด้วยตนเอง เพราะครูย่อมทราบว่าชีวิตของเด็กมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกมากกว่าในโรงเรียน โรงเรียนมีโอกาสสร้างพื้นฐานอันดีให้เด็กมีความรู้สึกปลอดภัย มีสวัสดิภาพมากขึ้น ผู้บริหารการศึกษาหลายท่านได้พยายามหาวิธีจัดหน่วยงานเพื่อประสานงานระหว่างครูและผู้ปกครององค์การอันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งหน่วยหนึ่งของสังคมคือ “สมาคมผู้ปกครองและครู” ซึ่งมีส่วนเชื่อมโยงให้ผู้ปกครองและครูได้พบกัน ช่วยเหลือกันในประการต่างๆ ที่จะส่งเสริมการศึกษาเพื่อประโยชน์อันจะเกิดแก่เด็ก ดังปณิธานของสมาคมผู้ปกครองและครูทั่วไป

ปัจจุบันความจำเป็นในการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูยิ่งสูงขึ้น เพราะ

1. สมาคมผู้ปกครองและครูสามารถเชื่อมโยงผู้ปกครองและครูให้พบปะกันเพื่อให้ครูได้รู้จักเด็กและรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ทางบ้าน
2. ผู้ปกครองได้ทราบเรื่องการเรียน ความประพฤติ และความเจริญงอกงามของเด็กทางโรงเรียน
3. ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ในวิธีการอบรมสั่งสอนเด็กตามหลักจิตวิทยาสำหรับเด็ก
4. เพื่อให้ครูและผู้ปกครองได้ร่วมมือกันพัฒนาตัวเด็ก (เฟื่องฟู เครือตราชู, 2500 : 36)

ในต่างประเทศ รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู ได้มีการจัดดำเนินการอย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมการศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาเยาวชน เช่นเมื่อวันที่ 3-7 มีนาคม 2516 ได้มีการประชุมผู้ปกครองและครูแห่งชาติที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย คุณหญิงกรองทอง สุรัสวดี ได้รับเชิญเป็นผู้แทนประเทศไทยไปร่วมประชุม ในครั้งนั้น การประชุมได้แสดงบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูของแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถบรรเทาสภาพความตึงเครียดของสังคมได้ ทั้งนี้เพราะสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความคิดของครูและผู้ปกครอง และร่วมกันแก้ไขปัญหายาของเยาวชน ซึ่งเกิดขึ้นในทุกประเทศ สภาพปัญหาเยาวชนมีความคล้ายคลึงกัน คือ ความไม่สงบสุขของเยาวชน เนื่องจากความสำนึกทางการเมือง ความกดดันจากสังคมและเศรษฐกิจ ผลการประชุมสรุปได้ว่า สมาคมผู้ปกครองและครูควรยกย่องให้เป็นสถาบันระดับชาติ การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อผู้ปกครองจะได้รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์และสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาของเยาวชนที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความสงบในสังคมต่อไป ดังนั้น หากสมาคม

ผู้ปกครองและครู สามารถดำเนินงานโดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทั้งครูและผู้ปกครอง
อย่างเต็มที่ ก็เชื่อได้ว่าจะลดปัญหาของเยาวชนลงได้อย่างแน่นอน

ประวัติการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูในประเทศไทย

สมาคมผู้ปกครองและครูได้รับความสนใจมานานแล้วเมื่อ พ.ศ. 2496 โรงเรียนสตรี
ประจำจังหวัดกาญจนบุรี ขอจดทะเบียนสมาคมผู้ปกครองและครูเป็นแห่งแรกในประเทศไทย
และต่อมาในปี พ.ศ. 2498 โรงเรียนสตรีวิทยาได้จดทะเบียนเป็นสมาคมที่สอง ทั้งสองสมาคม
นี้อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา (อำไพ วงศ์สว่าง, 2498 : 1) ในเวลาต่อมา มีการจัดตั้งสมาคม
ผู้ปกครองและครูขึ้นอีกหลายสมาคม ทั้งโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล แต่ที่ดำเนินงาน
ต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันมีเพียงไม่กี่สมาคม ทั้งนี้เพราะสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นและต้องเลิกล้ม
ไปหลายสมาคมต้องประสบกับปัญหาทางด้านการดำเนินงานและขาดความร่วมมือจาก
สมาชิก

นักการศึกษาผู้เสียสละและบุกเบิกงานทางด้านนี้มาตั้งแต่แรกเริ่มคือ คุณหญิง
กรรทอง สุรัสวดี ท่านมีความสนใจพยายามเผยแพร่การจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้น
ในโรงเรียนต่างๆ ทั้งยังให้คำปรึกษาและชักชวนให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ เห็นความสำคัญ
และประโยชน์ที่จะได้รับจากสมาคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 เมื่อวันที่ 29 กันยายน ได้มีการ
จัดตั้งสภาผู้ปกครองและครู ตั้งอยู่ที่ตึกคุรุสัมพันธ์ ถนนพญาไท สภานี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์
กลางระหว่างสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ คุณหญิงกรรทอง
สุรัสวดี ได้รับเชิญเป็นประธานของสภาผู้ปกครองและครูเป็นคนแรก แต่เป็นที่น่าเสียดายที่
ท่านได้ถึงแก่กรรม เมื่อรับตำแหน่งได้เพียง 2 ปี (หลวงอนุकरणพกิจ, 2518 : 2) ต่อจากนั้น
พณฯ ท่านสุกิจ นิมมานเหมินทร์ ได้รับเชิญเป็นประธานคนต่อไป และในระยะเวลาสองสาม
ปีที่ผ่านมา สภาผู้ปกครองและครูได้จัดให้มีการประชุมสมาคมผู้ปกครองและครูทั่วประเทศ
ขึ้นบ่อยครั้งและยังได้รับความคิดเห็นจากสมาคมผู้ปกครองและครู ที่ต้องการเสนอแนะให้
สภาได้จัดการประชุมและอภิปรายในประเด็นต่างๆ

การประชุมสภาผู้ปกครองและครูใน พ.ศ. 2518 เป็นการประชุมใหญ่ที่ได้รับความ
ร่วมมือจากโรงเรียนต่างๆ เป็นอย่างดี และได้รับประโยชน์จากการประชุมสมดังความมุ่ง
หมายของที่ประชุม ทั้งนี้เพราะได้รวบรวมแนวความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร
การศึกษาและสมาชิกสมาคมผู้ปกครองและครูที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการศึกษาและ
แก้ไขปัญหาของเยาวชนในโอกาสต่อไป

13. วัตถุประสงค์ของสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย

สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย (2525 : 1-2) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ส่งเสริมและประสานงานการดำเนินงานขององค์การสมาชิกและชุมชนเกี่ยวกับเยาวชนในการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม
2. ส่งเสริมความเป็นอยู่ภายในครอบครัวให้ดีขึ้น
3. ให้คำแนะนำและจูงใจชุมชนให้เห็นความสำคัญของเยาวชน เพื่อให้ความร่วมมือช่วยเหลือ
4. ให้บริการแก่องค์การสมาชิกด้วยการให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการดำเนินงาน ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาคมเพิ่มขึ้น
5. เผยแพร่ความรู้และกิจกรรมขององค์การสมาชิกที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครองและเยาวชน
6. ส่งเสริม เสนอแนะแก่รัฐเกี่ยวกับสวัสดิภาพและการคุ้มครองเยาวชนและเด็ก
7. เป็นตัวแทนองค์การสมาชิกในประเทศไทยในการติดต่อให้ความร่วมมือกับองค์การทั้งในและนอกประเทศที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย ซึ่งแบ่งเป็นฝ่ายๆ ที่จะช่วยให้เห็นความมุ่งหมายของการจัดตั้งสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

ฝ่ายวิชาการ (สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย, 2529 : 71-72)

1. ประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับบทบาทของสภาผู้ปกครองและครูฯ สมาคมผู้ปกครองและครูต่อการศึกษาของชาติเพื่อสนับสนุนนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
2. จัดวิทยากรไปบรรยายและร่วมอภิปรายเกี่ยวกับทางวิชาการในหัวข้อใหม่ๆ ตามที่สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนต่างๆ ขอความร่วมมือ
3. ร่วมมือกับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการในการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
4. จัดทำบทความทางวิชาการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนในลักษณะต่างๆ

14. บทบาทในการพัฒนาการศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครู และสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย

ประสพ ธรรมพิทักษ์, กาญจนา รัตนโชติช่วง และอาภา อุดมรัตน์ (สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย, 2531 : 61-62) ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูในการร่วมพัฒนาการศึกษาของชาติ ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของโรงเรียน ด้วยการเพิ่มพูนความรู้แก่บุคลากรของโรงเรียน ตลอดจนจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น สนับสนุนให้มีการตรวจสุขภาพอนามัยของนักเรียน บุคลากรและคณาจารย์ในโรงเรียน ปรับปรุงและพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และจัดหาทุนการศึกษาและสวัสดิการให้แก่นักเรียน ครูอาจารย์ และคณาจารย์โรงเรียน

2. เป็นสื่อกลางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ด้วยการเชิญผู้ปกครองมาประชุมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ แจกเอกสารสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และเสนอแนะปัญหาต่างๆ และปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วนต่อผู้บริหารโรงเรียนในที่ประชุมกรรมการสมาคมฯ

3. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในโอกาสต่างๆ และพิจารณาให้ความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ที่ขอความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

บุญศรี มุสิกานนท์, บุญชิต คำเนตร, บุญช่วย กาญจนอักษร, ดร.สำรอง เพ็ญหนู และภาณี การุณยะวนิช (สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย, 2531 : 64) ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงรูปแบบของกิจกรรมของสมาคมผู้ปกครองและครูในการร่วมพัฒนาการศึกษาของชาติว่า รูปแบบของกิจกรรมของสมาคมฯ พิจารณาตามสายการบริหารงานของโรงเรียนได้แก่ ด้านวิชาการ การปกครอง ชุกรการ และการบริการ ซึ่งปฏิบัติได้ดังนี้

1. เสนอแผนงานและโครงการให้ชัดเจนทั้งระยะสั้นและระยะยาวไว้ล่วงหน้าทั้งของฝ่ายโรงเรียนและสมาคมฯ

2. การขออนุมัติใช้เงิน สมาคมฯ ควรได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจากฝ่ายบริหารโรงเรียน ก่อนที่จะเสนอคณะกรรมการสมาคม

3. รัฐบาลควรลดหย่อนภาษีให้แก่สมาคมฯ

4. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของสมาคมฯ โดยต่อเนื่อง แจกให้แก่สมาชิก หน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ต้องมีการพบปะ ประชุม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อ
ร่วมมือกับสมาคมฯ และสถาบันการศึกษาในการอบรมและพัฒนาเยาวชน

6. สมาคมฯ ต้องจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้ไว้สนับสนุนโรงเรียน
ประโยชน์ที่ได้จากสมาคมผู้ปกครองและครู

1. ผู้ปกครองและครูมีโอกาสได้พบปะใกล้ชิดกัน ได้ทราบปัญหาต่างๆ ของเด็ก
และได้ร่วมมือกันแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ

2. การศึกษาของเด็กจะได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะครูและผู้ปกครองได้ร่วมกันจัดสภาพ
ของสังคม โดยคำนึงถึงเยาวชนเป็นสำคัญ

3. สร้างทัศนคติที่ดีให้ผู้ปกครอง เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของความเข้าใจและ
การร่วมมือกันเพื่อการศึกษา

4. ผู้ปกครองได้ปรึกษาหารือกันในเรื่องอื่น มีความรู้อันเป็นแนวทางให้ประชาชน
เข้าใจการศึกษาของชาติให้ดียิ่งขึ้น

5. ผู้ปกครองจะภูมิใจและปลื้มที่ได้ร่วมกันสร้างคุณประโยชน์ให้เยาวชนและ
ชุมชน

6. ผู้ปกครองจะรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโรงเรียนด้วย และให้ความ
ช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

7. จะทำให้การศึกษาของชาติได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินไปสมความมุ่งหมาย
อย่างจริงจัง (สุชา จันทน์เอม, มปป : 73-74)

ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับจากสมาคมผู้ปกครองและครู ซึ่งเกิดจากความร่วมมือ
ระหว่างบ้านและโรงเรียน คือ

1. ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันจากการที่ได้ทำงานร่วมกัน ทำให้ครูและ
ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าใจกันดียิ่งขึ้น รวมทั้งผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องงานการบริหารโรงเรียน
ก็จะได้ร่วมมือกัน จัดวางนโยบายของโรงเรียน ส่งเสริมและช่วยจัดหาอุปกรณ์การสอนและ
อื่นๆ เพื่อช่วยในการให้การศึกษาแก่เด็ก การที่ได้ช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้การ
เข้าใจผิดระหว่างบ้านและโรงเรียน ซึ่งเคยเกิดขึ้นบ่อยๆ ในครั้งก่อนๆ นั้นลดน้อยลง กลับจะ
ได้ร่วมมือกันพัฒนาการจัดการศึกษาแก่เด็กให้ได้ผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. มีจุดมุ่งหวังร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน สมาชิกของสมาคมผู้ปกครองและ
ครูมีจุดมุ่งหวังอันสำคัญก็คือ ตัวเด็ก เพราะต้องการจะให้เด็กทุกคนมีคุณค่า จึงต้องร่วมมือ

กันเพื่อแก้ปัญหานี้ โดยเฉพาะครูมีส่วนรู้เห็นความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคนมากกว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง ฉะนั้นครูจึงเป็นผู้ที่สมควรจะให้ความช่วยเหลือแก่เด็กแต่ละคนตามความจำเป็นนั้นๆ

3. ครูและผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับตัวเด็กจากผู้ปกครองในเรื่องความถนัดของเด็ก เพื่อที่ทั้งสองฝ่ายจะได้พิจารณาร่วมกันว่าควรจะทำอย่างไร เด็กจึงจะได้รับการศึกษาตามความสามารถของแต่ละคน

4. การที่ครูต้องทำงานร่วมกับผู้ปกครอง และอยู่ในสายตาของผู้ปกครอง ทำให้ครูต้องกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ประสบการณ์ให้แก่ตนเองและเอาใจใส่ดำเนินการเรียนการสอนให้มีคุณภาพดีขึ้น

5. ทำให้ผู้ปกครองมีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของเด็กในการที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่เพื่อที่เด็กจะได้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ความร่วมมือและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกันและกันระหว่างครู และผู้ปกครอง ก่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและโรงเรียน (ทวี ทิมขำ, 2530 : 92-93)